

Skupni projekt organizacij evropskih socialnih
partnerjev

***Raziskava o prestrukturiranju v novih državah
članicah***

SLOVENIJA – DOSJE O DRŽAVI

Ta projekt poteka s finančno podporo Evropske komisije

VSEBINA

1. UVOD: NAMEN TEGA DOSJEJA

2. GOSPODARSKA GIBANJA IN IZZIVI

- 2.1 Makroekonomska gibanja in izzivi
- 2.2 Sektorji, ki nazadujejo, se prestrukturirajo in širijo

3. PRESTRUKTURIRANJE IN SOCIALNI DIALOG

- 3.1 Prestrukturiranje – kako ga opredeliti?
- 3.2 Pravni okvir prestrukturiranja
- 3.3 Primeri prestrukturiranja v Sloveniji
- 3.4 Izzivi, pred katerimi stoji slovenski socialni dialog

Priloga 1 Preglednice in diagrami

Priloga 2 Primeri prestrukturiranja, domače naložbe

Priloga 3 Študija primera

Priloga 4 Seznam virov in oseb, s katerimi so bili opravljeni pogovori

To poročilo je pripravil g. Karoly Jokay, strokovnjak za najboljše poslovne prakse

To poročilo predstavlja strokovna stališča in ne odraža nujno stališča evropskih socialnih partnerjev

I. UVOD: NAMEN TEGA DOSJEJA

Ta dosje je namenjen bralcem, ki niso nujno strokovnjaki za slovensko gospodarstvo in proces socialnega dialoga. Besedilo v strnjeni obliki podaja informacije slovenskih in mednarodnih virov o makroekonomskem položaju in stopnji prestrukturiranja konec leta 2005. Dosje je namenjen tudi neslovenskim naslovnikom in naj bi odražal stališča treh nacionalnih socialnih partnerjev (dveh organizacij delodajalcev, ene organizacije delavcev), s katerimi so bili v okviru projekta opravljeni pogovori. Te organizacije so tisti socialni partnerji, ki so včlanjeni v organizacije socialnih partnerjev na evropski ravni (ETUC, UNICE, UEAPME, CEEP).

Dosje naj bi opisal postopek socialnega dialoga s stališča prestrukturiranja, predstavlja tudi primere prestrukturiranja. Dosje je bil skupna podlaga za razpravo nacionalnih socialnih partnerjev in njihovih evropskih kolegov na seminarju, ki je potekal 16. februarja 2006 v Ljubljani. Rezultati razprave in pripombe udeležencev bodo vključeni v končno različico dosjeja in študijo primera.

Ta dosje temelji na pogovorih in analizi obstoječih podatkov in dokumentov. Seznam virov in oseb, s katerimi so bili opravljeni pogovori, je predstavljen v prilogah. Podatki so iz obdobja po 1. januarju 2006.

2. GOSPODARSKA GIBANJA IN IZZIVI V LETU 2005

2.1 Makroekonomska gibanja in izzivi

Slovenija, ki je bila v nekdanji Jugoslaviji vedno najbogatejša republika, je leta 1991 postala neodvisna in samostojna država. Slovenski relativno sodoben in izvozno naravnan sektor predelovalnih dejavnosti je moral prestati skoraj popolno sesutje nekdanjega jugoslovanskega trga v letu 1991, kar se je časovno prekrivalo z razpadom Sovjetske zveze in naglim obračanjem nekdanjih srednjeevropskih držav k EU in drugim tržnim gospodarstvom. Slovensko gospodarstvo se je v 90. letih prejšnjega stoletja s postopnim uvajanjem tržnih reform postopoma posodabljalo in Slovenija je lahko prešla na nove trge, se spet utrdila v nekdanji Jugoslaviji ter tudi uveljavila socialno tržno gospodarstvo, pri čemer se je izogibala veliki brezposelnosti, inflaciji in drugim socialnim napetostim, ki so bile značilne za Srednjo Evropo (podrobno dokumentacijo o samosvoji poti Slovenije do polnega članstva v EU je mogoče najti v publikaciji "Slovenia: From Yugoslavia to the European Union", ki je leta 2004 izšla pri Svetovni banki in so jo uredili Mojmir Mrak, Matija Rojec, Carlos Silva-Jauregi).

Izredna gospodarska učinkovitost in socialno tržno gospodarstvo sta Sloveniji omogočila, da je že leta 2005 izpolnila maastrichtske kriterije, in država bo leta 2007 kot prva izmed desetih novih članic sprejela evro kot svojo uradno valuto.

Demografski podatki:

Država je imela 30. junija 2005 2.001.114 prebivalcev. Tako kot večino drugih evropskih držav tudi Slovenijo pesti naravno upadanje prebivalstva (– 0,3 na 1000 v obdobju 2004/2005). Stopnja rodnosti znaša 9,0 na 1000 prebivalcev in stopnja smrtnosti 9,3 na 1000 prebivalcev. Vendar se je celotno število prebivalstva zaradi neto pozitivnih migracij med junijem 2004 in 2005 povečalo za 0,2 %. V Sloveniji zakonito prebiva več kot 48.000 tujcev in povečanje števila prebivalstva je mogoče razložiti s skoraj 2600 več tujci, ki se zakonito nahajajo v Sloveniji. Večina tujcev prihaja z območja nekdanje Jugoslavije (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija), kjer je precej višja stopnja brezposelnosti, dohodki pa so precej nižji. Stopnja rodnosti je 1,25 in je veliko nižja od meje, ki je potrebna za obnovo prebivalstva, pozitiven dejavnik pa je relativno nizka stopnja smrtnosti v državi (Madžarska ima na primer stopnjo naravnega upadanja prebivalstva 3,7 % in priseljevanje je premajhno).

Vprašanja za razpravo:

- Organizacije delodajalcev in delavcev so poudarile, da bo morala Slovenija začeti dejavneje uvažati delovno silo, če želi ohraniti njeno svežino, in zaradi rahlega naravnega upada populacije podpreti sistem sociale.

- Takšna jasno usmerjena politika uvažanja delovne sile bo povzročila socialne in kulturne napetosti in jo je treba obravnavati v procesu socialnega dialoga.
- Vladni Program reform za izvajanje Lizbonske strategije želi primanjkljaj delovne sile reševati s "selektivnim priseljevanjem" visoko usposobljenih vodij in delavcev, predvsem iz EU (glej stran 40 navedenega poročila).
- Skorajšnja vzpostavitev schengenske meje s Hrvaško bo zmanjšala možnost uvažanja sezonskih in dnevnih delavcev, lahko pa spodbudi "začasno" priseljevanje bogatih upokojujencev iz drugih držav EU, kot sta Avstrija in Italija.

Zunanja trgovina:

Slovensko gospodarstvo je odprto, 66 % trgovine obsega promet z EU-25, 19 % pa z drugimi državami nekdanje Jugoslavije.

EXPORT OF GOODS BY MAJOR TRADING COUNTRIES, 2004 - IZVOZ BLAGA PO POMEMBNEJŠIH DRŽAVAH TRGOVINSKIH PARTNERICAH, 2004

EU-25 countries - Države EU-25

Other countries - Druge države

Croatia - Hrvaška

Bosnia and Herzegovina - Bosna in Hercegovina

USA - ZDA

Russian Federation - Ruska federacija

Germany - Nemčija

Italy - Italija

Austria - Avstrija

France - Francija

Poland - Poljska

Source: National Statistical Office - Vir: Nacionalni statistični urad

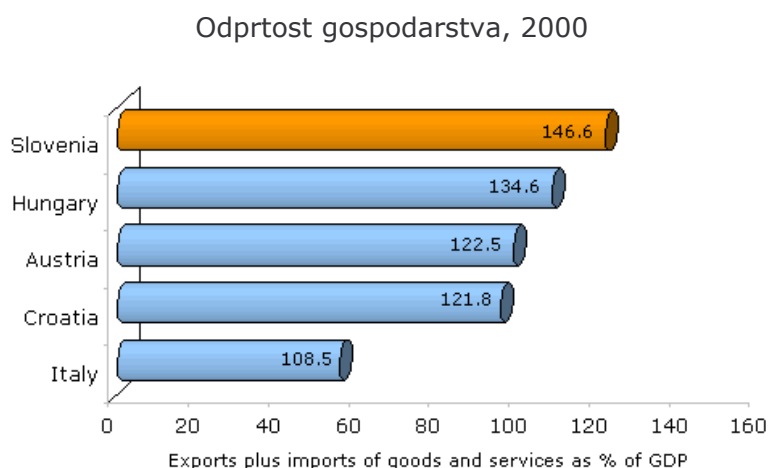
Spodnja tabela kaže, da je Sloveniji uspelo ohraniti svoje tradicionalne izvozne trge, kot so Nemčija, Italija in Avstrija, in da se ji je uspelo prebiti na svoje stare-nove trge nekdanje Jugoslavije v Hrvaški, Srbiji in Črni gori ter Bosni in Hercegovini.

Izvoz po državah, v milijonih EUR, 2003

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2004

Market - Trg
 EUR Million - Milijoni EUR
 EU-25
 Germany - Nemčija
 Italy - Italija
 Austria - Avstrija
 France - Francija
 Poland - Poljska
 United Kingdom - Združeno kraljestvo
 Hungary - Madžarska
 Czech Republic - Češka
 SEE - JV Evropa
 Croatia - Hrvaška
 Bosnia & Herzegovina - Bosna in Hercegovina
 Serbia & Montenegro - Srbija in Črna gora
 CIS - Skupnost neodvisnih držav
 Other - Druge
 Total - Skupaj

Kar zadeva "odprtost" gospodarstva, prihodki od trgovine z blagom in storitvami predstavljajo 146 % BDP.

Slovenia - Slovenija
 Hungary - Madžarska
 Austria - Avstrija
 Croatia - Hrvaška
 Italy - Italija
 Exports plus imports of goods and services as % of GDP - Izvoz in uvoz blaga in storitev kot % BDP

Vir: UNECE

Industrijski in storitveni sektor sta prispevala po 29 % in 62 % k dodani tržni vrednosti, kar nakazuje, da ima Slovenija sodobno gospodarstvo, ki temelji na storitvah in ima tudi pomemben delež predelovalnih dejavnosti.

Struktura bruto dodane vrednosti

Izvor dodane vrednosti v % ^a		2002	2003	2004	2005 ocena	2006 napoved
A + B	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	3,2	2,6	2,7	2,5	2,4
C + D+ E + F	Proizvodnja in gradbeništvo	36,0	35,6	35,4	35,0	35,0
C + D + E	Proizvodnja	30,3	29,9	29,8	29,3	29,4

F	Gradbeništvo	5,6	5,8	5,6	5,7	5,7
G...P	Storitve	60,8	61,8	61,9	62,5	62,6
	PMSFP	0,8	0,9	1,0	NA	NA

Opomba: a. velike tiskane črke se nanašajo na NACE rev. 1, klasifikacija gospodarskih dejavnosti; b. PMSFP: Posredno merjene storitve finančnega posredništva

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2005

V prvih treh četrtinah leta 2005 se je skupni izvoz Slovenije povečal za 10,5 %, uvoz pa za 9 %. Izvoz v države EU-25 se je povečeval celo hitreje, za 11,8 %, medtem ko je uvoz iz nečlanic naraščal z 29 %.

Kot je razvidno iz spodnje tabele, Slovenija izvažata predvsem proizvedene dobrine, kot so avtomobili, avtomobilski deli in gospodinjski aparati. Poleg jekla in nafte uvoz države odraža potrebe po surovinah, potrebnih za te končne proizvode. Za razdelitev uvoza in izvoza po vrsti proizvodov glej Tabelo 1 v prilogi.

MAJOR PRODUCT GROUPS	
EXPORTS	IMPORTS
Motor cars	Steel and steel products
Pharmaceuticals	Motor cars
Seats	Petroleum oils
Steel and steel products	Parts and accessories of motor vehicles
Parts and accessories of motor vehicles	Pharmaceuticals
Refrigerators, freezers, etc.	Motor vehicles for the transport of goods
New pneumatic tyres	Automatic data processing machines
Electrothermical appliances, other domestic gear	Petroleum gases

MAJOR PRODUCT GROUPS - GLAVNE SKUPINE PROIZVODOV	
EXPORTS - IZVOZ	IMPORTS - UVOZ
Motor cars - Avtomobili	Steel and steel products - Jeklo in jekleni proizvodi
Pharmaceuticals - Farmatevtski izdelki	Motor cars - Avtomobili
Seats - Sedeži	Petroleum oils - Nafta
Steel and steel products - Jeklo in jekleni izdelki	Parts and accessories of motor vehicles - Rezervni deli in oprema za motorna vozila
Parts and accessories of motor vehicles - Rezervni deli in oprema za motorna vozila	Pharmaceuticals - Farmacevtski izdelki
Refrigerators, freezers etc. - Hladilniki, skrinje itd.	Motor vehicles for the transport of goods - Motorna vozila za prevoz blaga
New pneumatic tyres - Nove pnevmatike	Automatic data processing machines - Stroji za avtomatsko obdelavo podatkov
Electrothermical appliances, other domestic gear - Elektromehanske naprave in druga gospodinjska oprema	Petroleum gases - Naftni plini

Slovenija: Trenutna gospodarska gibanja, 2005–2006 (Gospodarska zbornica)

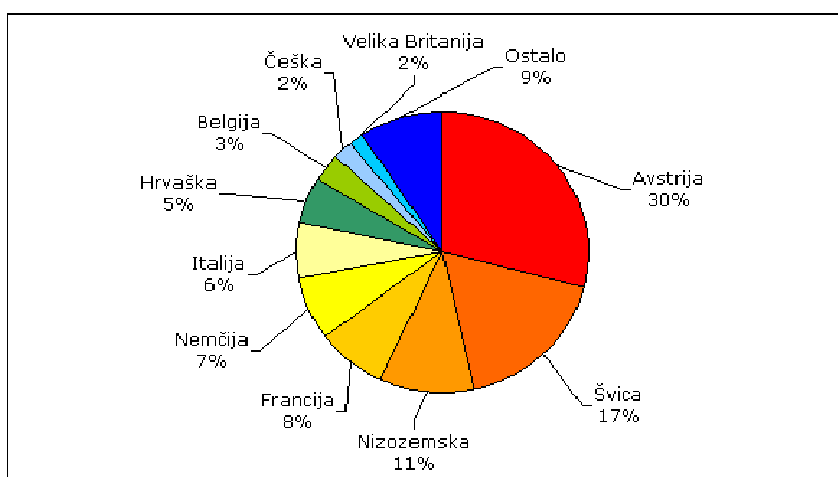
Zgornja preglednica pa nakazuje, da bi Slovenijo lahko prizadelo morebitno prihodnje prestrukturiranje/selitev avtomobilskih proizvajalcev (kot je Renault) in proizvajalcev sestavnih delov (kot je Sava Tyres). Takšno regionalno prestrukturiranje proizvodnih procesov se pričakuje tudi v drugih novih državah članicah, kot so Madžarska, Češka in Slovaška, ki imajo poleg proizvodnje avtomobilov tudi dobro razvite sektorje sestavnih in rezervnih delov. Glede

na to, da ima Renault proizvodne obrate v Romuniji, državi kandidatki z več kot enajstkrat večjim številom prebivalcev, kot ga ima Slovenija, bo avtomobilski sektor v Sloveniji v naslednjih petih letih stal pred velikimi izzivi.

Gibanje neposrednih tujih naložb

Videti je, da so neposredne tuje naložbe v Sloveniji uravnotežene, pri čemer so na koncu leta 2004 avstrijska, švicarska in nizozemska podjetja obsegala 58 % stanja neposrednih tujih naložb. Zanimiva je odsotnost ameriških podjetij med tujimi investitorji, saj jih je v drugih novih državah članicah EU-10, kot so Poljska, Češka in Madžarska, mogoče najti na enem od prvih treh mest.

Glavne države vlagateljice v Slovenijo (stanje neposrednih tujih naložb konec leta 2004, 5596 milijonov EUR):

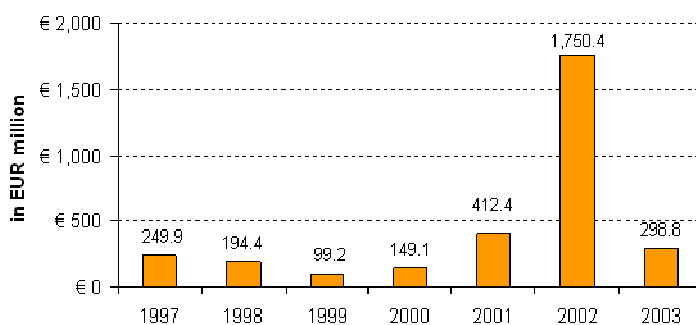
Vir: Banka Slovenije, 2005

Tok neposrednih tujih naložb v Slovenijo je precej nestalen in je nihal med konico 1700 milijonov evrov v letu 2002 in najnižjo točko 99 milijonov evrov v letu 1999. Leta 2004 so tuji v Slovenijo investirali okrog 662 milijonov evrov, medtem ko je po oktobru 2005 (podatki UMAR, december 2005) samo za 255 milijonov evrov tujih naložb. Stanje neposrednih tujih naložb v Sloveniji je konec leta 2003 presešlo 5000 milijonov evrov (glej Preglednico 6 v prilogi).

- Predvidena privatizacija podjetij v večinski državni lasti, kot so Telekom Slovenija in druga, bo prav gotovo močno povečala tok neposrednih tujih naložb.
- Ta nihanja pričajo o majhni "zalogi" podjetij, ki so na voljo za privatizacijo in ki bodo podvržena spremembam, ko bodo direktive o konkurenci odprle ne samo sektor telekomunikacij, temveč tudi poštni in železniški sektor.

Dotok neposrednih tujih naložb v Slovenijo, v milijonih EUR, 1997–2004

Vir: Banka Slovenije, september 2004

Velika dodana vrednost neposrednih tujih naložb v Sloveniji je razvidna iz spodnje preglednice.

Večji tuji vlagatelji v Sloveniji

Manufacturers - Proizvajalci

Retailers - Trgovci

Financial services - Finančne storitve

Other services - Druge storitve

Banka Slovenije, 2005

Vendar pa lahko na prevlado izdelave avtomobilov, avtomobilskih rezervnih in sestavnih delov (Danfoss, Bosch, Siemens, Goodyear, Renault itd.) lahko gledamo kot na dejavnik tveganja, če primerjamo stroške slovenske delovne sile, druge stroške in produktivnost neposredno z morebitnimi velikimi proizvajalkami članicami EU, kot sta Romunija in celo Poljska.

Slovenija kot izvoznica kapitala:

Slovenija je postala večja investitorica v republikah nekdanje Jugoslavije. V letu 2004 so na primer slovenska podjetja v tujini naložila 442 milijonov evrov, medtem ko je dotok naložb v Slovenijo komaj presegel 662 milijonov evrov. V letu 2005 so slovenska podjetja v tujini naložila 434 milijonov evrov, medtem ko je dotok naložb v Slovenijo znašal le 255 milijonov evrov (ocena UMAR iz oktobra 2005). Tudi v tem smislu je Slovenija izjema med srednjeevropskimi državami EU-8, saj vse uvažajo za en velikostni razred več neposrednih tujih naložb (v milijardah evrov) in izvažajo precej manj kapitala (v stotinah milijonov evrov) v primerjavi z dotokom neposrednih tujih naložb.

Vprašanja za razpravo:

- Ustanavljanje proizvodnih in storitvenih podjetij v slovenski lasti, predvsem v republikah nekdanje Jugoslavije, lahko poveča nevarnost prestrukturiranja proizvodnje v sami Sloveniji, razen če se vzporedno z naraščanjem neposrednih

tujih naložb slovenskih podjetij v Sloveniji ne ustvarijo ali ohranijo delovna mesta s še višjo dodano vrednostjo.

- Za dejstvom, da je bilo v letu 2005 iz Slovenije izvoženega več kapitala v obliki neposrednih tujih naložb, kot ga je pritekalo, lahko tičijo resni strukturni in konkurenčni razlogi. Kot so poudarile organizacije delodajalcev, kapital ne bo ostal v Sloveniji na ukaz, in bo zbežal, če okolje za ustvarjanje dobička ne bo ugodno.

Volume of Slovenian Outward Investment by Country, as of 31st December 2004

	Total value of investments (in millions of Euros)
Croatia	672.2
Serbia and Montenegro	277.3
Netherlands	251.5
Bosnia-Herzegovina	216.8
Poland	131.9
Germany	104.3
Macedonia	85.2
Austria	81.5
Russian Federation	76.1

Source: *Bank of Slovenia*, 2005

Obseg slovenskih zunanjih naložb po državah, od 31. decembra 2004	
Celotna vrednost naložb (v milijonih evrov)	
Hrvaška	672,2
Srbija in Črna gora	277,3
Nizozemska	251,5
Bosna in Hercegovina	216,8
Poljska	131,9
Nemčija	104,3
Makedonija	85,2
Avstrija	81,5
Ruska federacija	76,1
Vir: <i>Banka Slovenije</i> , 2005	

Stanje slovenskih neposrednih tujih naložb v nekdanji Jugoslaviji, 1250 milijonov evrov v letu 2004, je glede na podatke iz leta 2003 predstavljalo 25 % kumulativnih neposrednih tujih naložb v Sloveniji. Celotno stanje slovenskih neposrednih tujih naložb v tujini, 1762 milijonov evrov v letu 2004, je predstavljalo 35 % neposrednih tujih naložb v Sloveniji v letu 2003.

Major Slovenian Investors Abroad

Manufacturing	ETI, Gorenje, Helios, Iskraemeco, Iskratel, Kolektor, Krka, Lek, Prevent, Sava, Istrabenz Group
Services	Mercator, Merkur, Petrol, Terme Čatež, HIT Casinos, Intereuropa, Triglav Insurance Company

Source: *CCIS*, 2005

Večji slovenski vlagatelji v tujini	
Proizvodnja	ETI, Gorenje, Helios, Iskraemeco, Iskratel, Kolektor, Krka, Lek, Prevent, Sava, Istrabenz Group
Storitve	Mercator, Merkur, Petrol, Terme Čatež, HIT Casinos, Intereuropa,

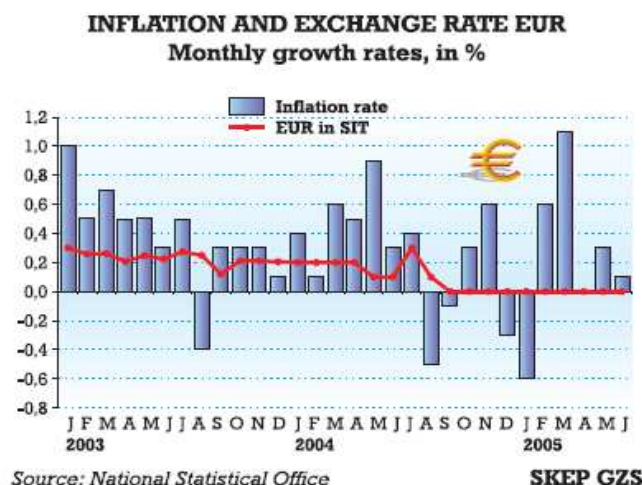
Zavarovalnica Triglav
Vir: CCIS, 2005

Vprašanja za razpravo:

- Proizvodno in storitveno izvozno usmeritev zgoraj navedenih tradicionalnih podjetij v slovenski lasti je nadomestil izvoz kapitala in če bo tako tudi v letu 2006, ima to lahko posledice za socialni dialog (seveda lahko enkratna prodaja deleža države v Telekomu in drugih velikih podjetjih te številke postavi na glavo).
- Program reform za izvajanje Lizbonske strategije (oktober 2005) je poudaril (stran 7), da Slovenija "ni sposobna" pritegniti novih ("greenfield") naložb in da je mogoče "prehitro" postala neto izvoznica kapitala (socialno vprašanje: če tuji ali domači vlagatelji ne ustvarjajo delovnih mest, se v drugem valu delovna mesta "preselijo" v tujino).
- Sindikati so poudarili, da imajo druge države nekdanje Jugoslavije večinoma ekonomije pomanjkanja, zaradi česar se slovenskim podjetjem tam ponuja priložnost večjega dobička kot na domačem trgu.

Maastrichtski kriteriji in makroekonomski kazalci

Slovenija z lahkoto izpolnjuje vse maastrichtske kriterije, je članica ERM-2 in pričakuje, da bo v letu 2007 prevzela evro. Glede na poročilo UMAR iz decembra 2005 (Urad za makroekonomske analize in razvoj, www.gov.si/umar) je v Sloveniji stopnja inflacije za leto 2005 znašala 2,3 %. Proračunski primanjkljaj države se je povzpел na 2,1 BDP in skupna zadolženost države je bila manjša od 30 % BDP. (glej Preglednico 2) Po vstopu v ERM-II leta 2004 je tolar dejansko zasidran pri menjalnem tečaju 239,6 tolarja/evro.

INFLATION AND EXCHANGE RATE EUR	INFLACIJA IN MENJALNI TEČAJ ZA EUR
Monthly grow rates, in %	Mesečne stopnje rasti, v %
Inflation rate	Stopnja inflacije
EUR in SIT	EUR v SIT
Source: National statistical office	Vir: nacionalni statistični urad

SKEP GZS	SKEP GZS
----------	----------

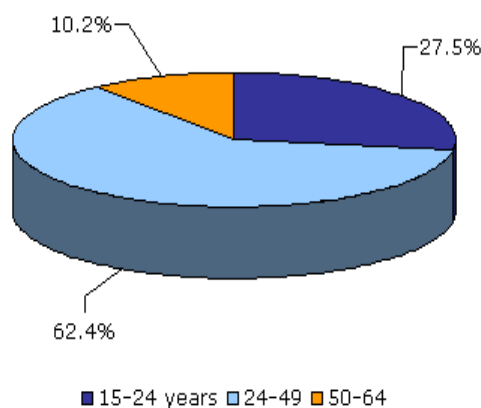
Ti podatki uvrščajo Slovenijo med najučinkovitejše države med 10 novimi članicami. Tudi gospodarska rast je v letu 2005 znašala 3,7 %, kar je nad stopnjami rasti v EU-15 in EU-25. Slovenska stopnja rasti je tudi dosledno presegala stopnjo v EU-15 (glej Preglednico 3 v prilogi).

Tekoči primanjkljaj Slovenije za leto 2005 se ocenjuje na 1,0 %. Na koncu leta 2005 je BDP na prebivalca znašal skoraj 14.000 evrov (www.stat.si). Glede na standarde kupne moči je v letu 2004 BDP na prebivalca znašal 78 % povprečja EU-25 (Eurostat, junij 2005).

Brezposelnost

Stopnja brezposelnosti v Sloveniji 6,2 % (glede na podatke iz raziskave) je v neposredni primerjavi z državami EU-15 sicer ugodna, vendar se je registrirana stopnja brezposelnosti oktobra 2005 povečala na 10,1 % (glej Statistični urad, prva objava, november 2005). Približno polovica od 94.000 registriranih brezposelnih v Sloveniji je žensk. Še bolj pomemben pa je podatek, da jih je 44 % brezposelnih že več kot eno leto in da jih ima 40 % več kot 40 let.

Struktura brezposelnih po starostnih skupinah, 1. četrtina leta 2005

15-24 years	15-24 let
-------------	-----------

Vir: Republiški zavod za zaposlovanje

Registrirana stopnja brezposelnosti za moške je 8,6 %, medtem ko pri ženskah presega 12 % (UMAR: Slovensko Ekonomsko ogledalo, december 2005, stran 9).

Tudi geografska in demografska porazdelitev brezposelnih je neenakomerna.

Leto	Povprečno število registriranih brezposelnih oseb	Povprečni deleži značilnih skupin registriranih brezposelnih (%)					
		Mlajši od 26 let	Prvi iskalci zaposlitve	Ženske	Brezposelni več ko 1 leto	Brez poklicnih kvalifikacij	Starejši od 40 let
1995	121.483	32,2	19,7	46,7	61,9	46,6	34
1996	119.799	31,4	19,4	48,1	56,1	47	36,6
1997	125.189	29,1	18,3	48,8	57,4	47,1	40,8
1998	126.080	26,3	18,1	49,9	61,7	46,9	46
1999	118.951	25,8	18,7	50,6	63,7	47,5	48,5
2000	106.601	23,4	17,9	50,7	62,9	47,2	51,7
2001	101.857	24,1	18,8	50,8	58,9	47	50,5
2002	102.635	24	19,6	51,2	54,4	47	49,4
2003	97.674	26,1	23,2	52,8	48,6	44,2	44,1
2004	92.826	26,2	25,2	53,1	46,2	41,6	42,8
2005 I–XI	91.827	24,1	24,3	53,8	47,4	40,8	43,6

www.stat.si

Medtem ko se je med letoma 1994 in 2004 število registriranih brezposelnih občutno zmanjšalo, starostna struktura kaže nekaj znamenj težav glede delovne sile. Med registriranimi brezposelnimi je kar četrtina prvih iskalcev zaposlitve, kar je več kot v letu 1995. Ravno tako se je delež brezposelnih, starejših od 40 let, povečal s 34 na 43 %. Pozitivno pa je, da se je delež dolgotrajno brezposelnih in mlajših od 26 let po letu 1995 znižal.

Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah (v %) (metoda analize)

Unemplment rates by age groups (in %) - Stopnje brezposelnosti po starostnih skupinah (v %)

15-24 years - 15–24 let

25-49 years - 25–49 let

50-64 years - 50–64 let

Total - Skupaj

Source: Statistical Office of the Republic of Slovenia - Vir: Statistični urad Republike Slovenije

- Kot kaže metoda analize, brezposelnost mladih, tj. kategorija prve zaposlitve z najnižjo stopnjo kvalifikacije, presega 16 %. To bi lahko kazalo na neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem na področju izobrazbene strukture (skills-mismatch) na ravni vstopa na trg dela ali "togost" na višji ravni, ki onemogoča ustvarjanje delovnih mest na ravni vstopa (na kar so opozorile tudi organizacije delodajalcev).

Ti statistični podatki pa ne razkrivajo velikih regionalnih razhajanj v številu in deležih brezposelnih v Sloveniji (glej Preglednico 4 v prilogi). V pomurski regiji ob meji z Madžarsko je na primer registrirana brezposelnost 16,5 %, medtem ko je nacionalno povprečje 10 %. Regijo je seveda močno prizadela izguba delovnih mest v tekstilnem sektorju in se v primerjavi s preostalo državo srečuje s precejšnjimi prometnimi ovirami. Drugo območje, ob meji s Hrvaško, ima stopnjo 13 %. V nasprotju s tem ob siceršnjem nacionalnem povprečju 10 % na Goriškem stopnja registrirane brezposelnosti znaša samo 6,5 %, v osrednji regiji, kamor sodi tudi Ljubljana, je le 7,6 %, kar je le nekoliko nad nacionalnim povprečjem 6 %, ki ga izkazujejo raziskave.

Brezposelnost po regijah, avgust 2005

Opomba 1: Republiški zavod za zaposlovanje meri regionalno stopnjo brezposelnosti, ki trenutno znaša 11,2 %.

Primerljiva mednarodna stopnja regionalne brezposelnosti glede na podatke MOD za leto 2005 znaša 6,1 %.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije – Statistične informacije, št. 313, 2005

Statistical regions - Statistične regije

Registered unemployment rate - Registrirana stopnja brezposelnosti

Vprašanja za razpravo:

Tako predstavniki delodajalcev kot delavcev so v pogovorih poudarili, da:

- je delovna sila izredno nemobilna, tj. v območjih z nizko brezposelnostjo so se zaposleni redko pripravljene voziti tudi krajše razdalje;
- v območjih z veliko brezposelnostjo je na voljo neustrezen nabor znanj in veščin;
- delodajalci morajo plačevati stroške prevoza na delo, vendar to ne zmanjšuje regionalnih razlik v brezposelnosti;
- organizacije delavcev menijo, da je najpomembnejši dejavnik zaposljivosti posameznika splošna raven izobrazbe, ne pa nujno geografsko območje.

Udeležba delovne sile (stopnja gospodarske aktivnosti)

Udeležba delovne sile v višini 65 % (stopnja aktivnosti) Slovenijo uvršča na prva tri mesta v EU-10 (glej Preglednico 5 v prilogi). Program reform slovenske vlade (oktober 2005) predvideva približanje 67 % v dveh letih, pri čemer je končni cilj 70 %. Na podlagi stopnje aktivnosti je težko sklepati o obstoju "črnega" ali "sivega" trga delovne sile v Sloveniji, saj je skoraj vse delovno sposobno prebivalstvo (15–74 let) zajeto v statističnih poročilih.

- Oba socialna partnerja, delodajalci in sindikati, sta navedla, da nezakonito zaposlovanje tujcev obstaja in da obstajajo tudi neregistrirano, neobdavčeno domače zaposlovanje ali zakoniti, vendar ne v celoti prijavljeni prihodki.
- Organizacije delodajalcev so opozorile, da omejitve glede nižanja števila zaposlenih nad določeno starostjo v bistvu vzbujajo vtis o visoki stopnji aktivnosti, čeprav ti zaposleni v resnici niso več produktivni, in da onemogočajo zaposlovanje mladih.
- Starostna meja za upokojitev se viša. Vse organizacije delodajalcev, s katerimi so bili opravljeni pogovori, je skrbelo, da je upokojevanje obvezno in mogoče šele pri določeni starosti. Kot je opozoril Telekom Slovenije, nefleksibilni starejši delavci z visoko plačo, ki jim pripada zaradi dolgoletnih delovnih izkušenj, niso motivirani za proizvodnjo in zaradi njih se ne najema mladih, ki imajo zahtevano znanje za konkurenčnost.

Vprašanja konkurenčnosti

Posebno pomembna za slovensko konkurenčnost v primerjavi z večjimi novimi članicami v EU-8 je minimalna plača, ki je določena s splošno kolektivno pogodbo za gospodarstvo in s panožnimi ali podjetniškimi pogodbami – kjer te obstajajo. Spodnji podatki, ki jih je posredovala agencija za spodbujanje naložb Investslovenia, prikazujejo minimalne plače, ki veljajo za panoge ali na splošno, ne glede na velikost podjetja. Z drugimi besedami, tako majhna družinska podjetja z le nekaj zaposlenimi kot velike multinacionalke morajo uporabljati plačilno lestvico, ki je prikazana v tabeli spodaj.

- Splošne kolektivne pogodbe in panožne pogodbe se uporabljajo enako za vsa podjetja, od najmanjših do največjih. Organizacije delodajalcev so opozorile, da majhna podjetja pokrivajo več panog naenkrat, in ko se prištejejo še vse dodatne ugodnosti, jim minimalne plače povzročajo precej težav.

Spodaj so naštet minimalni stroški dela, vključno z davki in obveznimi dajatvami, za nekaj panog. Iz te preglednice je razvidno, katere panoge, kot je proizvodnja tekstila ali papirja in celuloze, se ne morejo kosati z romunskimi, ukrajinskimi ali azijskimi podjetji.

Minimalni mesečni stroški dela (v EUR d) na zaposlenega v izbranih dejavnostih glede na Splošno kolektivno pogodbo:

	SECTORS	Low and medium skilled ^a (EUR)	Skilled and highly skilled ^b (EUR)	Engineers and professionals ^c (EUR)
1	General collective agreement for the manufacturing industry	300-370	410-555	630-900
2	Electronic, electrical engineering; metal processing	315-420	485-670	750-1,420
3	Construction	320-395	440-695	710-1,130
4	Textile, clothing, leather processing	300-370	410-555	630-900
5	Wood and wood processing	300-370	410-555	630-900
6	Pulp and paper industry	350-450	505-765	905-1,320
7	Chemical and rubber industry	330-505	460-770	710-1,235
8	Trade	320-390	435-590	665-955
9	Banking	340-425	475-675	845-1,220
10	Insurance	330-430	460-660	805-1,155

SECTORS - PANOGE

Low and medium skilled^a(EUR) - Nizko in srednje kvalificirani^a(EUR)

Skilled and highly skilled^b(EUR) - Kvalificirani in visoko kvalificirani^b(EUR)

Engineers and professionals^c(EUR) - Inženirji in strokovnjaki^c(EUR)

General collective agreement for the manufacturing industry - Splošna kolektivna pogodba za gospodarske dejavnosti

Electronic, electrical engineering; metal processing - Elektronika, elektrotehnika, kovinska industrija

Construction - Gradbeništvo

Textile, clothing, leather processing - Tekstil, oblačila, predelava usnja

Wood and wood processing - Les in predelava lesa

Pulp and paper industry - Celulozna in papirna dejavnost
 Chemical and rubber industry - Kemična in gumarska industirja
 Trade - Trgovina
 Banking - Bančništvo
 Insurance - Zavarovalstvo

Opombe: a tarifni razredi I–III (nedokončana osnovna šola; osnovna šola + kratko poklicno izobraževanje; skrajšani program poklicnega izobraževanja) b tarifni razredi IV–VI (dvoipolletni poklicni program; triletni poklicni program + strokovni izpit; višja šola) c tarifni razredi VII–IX (univerzitetna izobrazba; podiplomski študij; doktor znanosti) d 1 EUR = 240 SIT (povprečna vrednost za leto 2004). **Stroški dela vključujejo:** izhodiščno bruto plačo, regres, povračilo stroškov za prehrano, povračilo potnih stroškov za prevoz na delo in z njega, prispevki delodajalca za socialno varnost, davek na izplačane plače. **Ne vključujejo:** izrednih plačil za aktivno zaposlovanje, izrednih plačil za obremenitve pri delu, del plačila za delovno uspešnost (merjeno na individualni ali skupinski podlagi), del plačila za uspešnost podjetja.

Dejanske plače, izplačane v Sloveniji po oktobru 2005, so navedene spodaj. Treba je omeniti, da je povprečna plača v zasebnem sektorju, 1087 evrov na mesec, nižja kot v javnem sektorju, kjer znaša 1400 evrov na mesec. Poleg tega so pedagoški delavci plačani toliko kot rudarji ali delavci v javnih podjetjih. Tako lahko rečemo, da ima Slovenija dobro plačan javni sektor po srednjeevropskih standardih. V Sloveniji so plače v javnem sektorju za 40 % višje kot v zasebnem sektorju (sčasoma se to lahko razvije v konkurenčno slabost). V prožnejših sektorjih je mogoče najti tudi plače, ki so večkratniki povprečnih plač na Madžarskem, Slovaškem, Poljskem. Nekateri trdijo, da bi bilo treba Slovenijo primerjati s skandinavskimi državami, vendar pa strukturne prilagoditve, ki jo je prinesel konec Jugoslavije, ne moremo obravnavati kot enakovredne socialnim reformam v skandinavskih državah. Tako lahko rečemo, da se vse države EU-8 spopadajo z enakimi prilagoditvenim težavami in da si tudi vse želijo skandinavskih plač in življenjskega standarda, čeprav so zelo oddaljene od skandinavske infrastrukture in produktivnosti.

Dejansko izplačane plače, po podatkih UMAR (december 2005)

Bruto plača na zaposlenega, v indeksih rasti		Plače v SIT, oktober 2005	Plače v EUR, oktober 2005
Bruto plača na zaposlenega skupaj		279506	1169,48
Zasebni sektor (dejavnosti A do K)		259925	1087,55
A	Kmetijstvo	225229	942,38
B	Ribištvo	227108	950,24
C	Rudarstvo	343040	1435,31
D	Predelovalne dejavnosti	241126	1008,90
E	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	355189	1486,15
F	Gradbeništvo	227058	950,03
G	Trgovina na debelo in drobno, določena popravila	245925	1028,97
H	Gostinstvo	206529	864,14
I	Promet, skladiščenje in zveze	303318	1269,11
J	Finančno posredništvo	393382	1645,95
K	Poslovanje z nepremičninami	293101	1226,36
Javne storitve (dejavnosti L do O)		335906	1405,46
L	Javna uprava	338944	1418,18
M	Izobraževanje	348599	1458,57
N	Zdravstvo in socialno varstvo	320518	1341,08
O	Druge javne, skupne, osebne storitve	326343	1365,45

Vir: UMAR, Slovensko ekonomsko ogledalo, december 2005.

Stroški dela na uro v Sloveniji so podobni kot v Grčiji, vendar so še vedno za več kot pol manjši kot v Avstriji in skoraj trikrat višji kot na Poljskem (Romunija ni uvrščena v preglednico).

HOURLY LABOUR COST IN SELECTED EU COUNTRIES, 2004 - Stroški dela na uro v določenih državah EU, 2004

Denmark - Danska
 West Germany - Zahodna Nemčija
 Sweden - Švedska
 Austria - Avstrija
 Italy - Italija
 East Germany - Vzhodna Nemčija
 Spain - Španija
 Greece - Grčija
 SLOVENIA - SLOVENIJA
 Portugal - Portugalska
 Hungary - Madžarska
 Czech Republic - Češka
 Slovakia - Slovaška
 Poland - Poljska

Hourly labour cost in Slovenia: - Strošek dela na uro v Sloveniji

average: EUR 9.4 - Povprečje: 9,4 EUR

in manufacturing: EUR 8.1 - v predelovalnih dejavnostih: 8,1 EUR

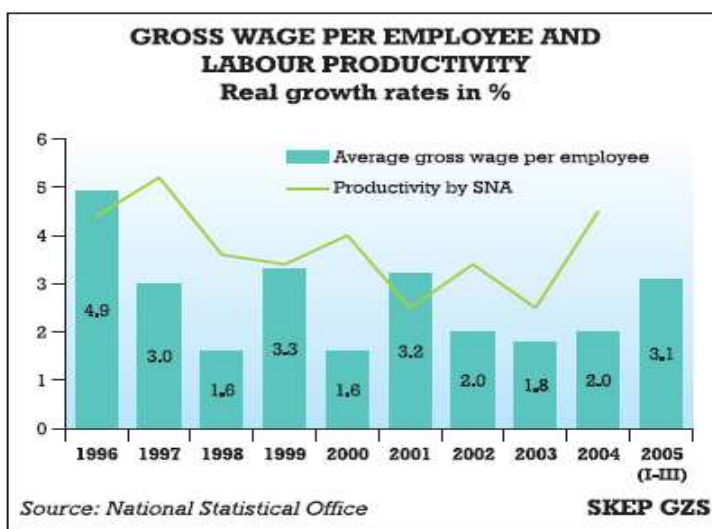
Source: IW-Koeln, August 2005; for Slovenia estimate SKEP - Vir: IW-Koeln, avgust 2005, ocena za Slovenijo SKEP

SKEP GZS - SKEP GZS

Gibanje produktivnosti:

Drugi večji pomislek glede konkurenčnosti je produktivnost dela in s tem povezani stroški dela na enoto. Najboljše primerljive mednarodne podatke o stroških dela na uro, leto in enoto na podlagi ustvarjenega BDP na oddelane ure zagotavlja OECD. (Glej na primer "Compendium of Productivity Indicators, 2005" (Zbirka kazalcev produktivnosti, 2005), ki jo je pripravil OECD in je na voljo na naslovu www.oecd.org/productivity). Žal Slovenija ni članica OECD, zato v tem dokumentu ni na voljo takšnih primerljivih podatkov, ki bi Slovenijo prikazali

tudi v družbi držav iz Srednje Evrope, EU-15, Severne Amerike in nekaterih azijskih držav (Japonska, Koreja).

GROSS WAGE PER EMPLOYEE AND LABOUR PRODUCTIVITY - BRUTO PLAČA NA ZAPOSLENEGA IN PRODUKTIVNOST DELA

Real growth rates in % - Dejanske stopnje rasti v %

Average gross wage per employee - Povprečna bruto plača na zaposlenega

Productivity by SNA - Produktivnost po SNA

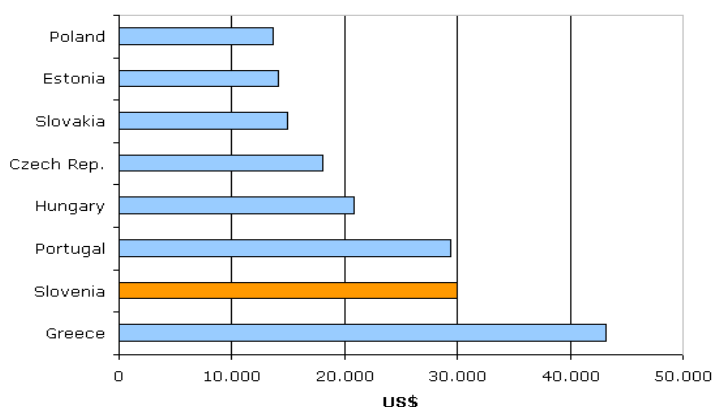
Source: National Statistical Office - Vir: nacionalni urad za statistiko

SKEP GZS - SKEP GZS

Iz zgornje preglednice, ki jo je izdelal Statistični urad Republike Slovenije, je videti, da produktivnost presega realno rast plač, vsaj na v notranjem merilu, brez primerjave z neposrednimi tekmeci. To pomeni, da je realna rast plač popolnoma podprta z večanjem produktivnosti v okviru Slovenije.

Naslednja preglednica, ki prikazuje BDP na zaposlenega, kaže, da je Slovenija bolj produktivna kot vse druge države EU-8 in da za Grčijo zaostaja samo za 33 %. To preglednico, ki prikazuje za 50 % višjo produktivnost na zaposlenega kot na Madžarskem, bi bilo treba primerjati s prejšnjimi preglednicami, ki prikazujejo stroške dela, ki so vsaj dvakrat, če ne več, višji kot v drugih državah EU-8, zajetih v vzorec. Z drugimi besedami, ni videti, da bi izredna produktivnost odtehtala breme od dva- do štirikratnih stroškov dela v primerjavi s Poljsko, Madžarsko ali Slovaško.

Skupna produktivnost v letu 2004 (BDP na zaposlenega v USD)

Poland - Poljska
Estonia - Estonija
Slovakia - Slovaška
Czech Rep.- Češka
Hungary - Madžarska
Portugal - Portugalska
Slovenia - Slovenija
Greece - Grčija
US\$ - USD

Vir: IMD – *Letopis svetovne konkurenčnosti, 2005*

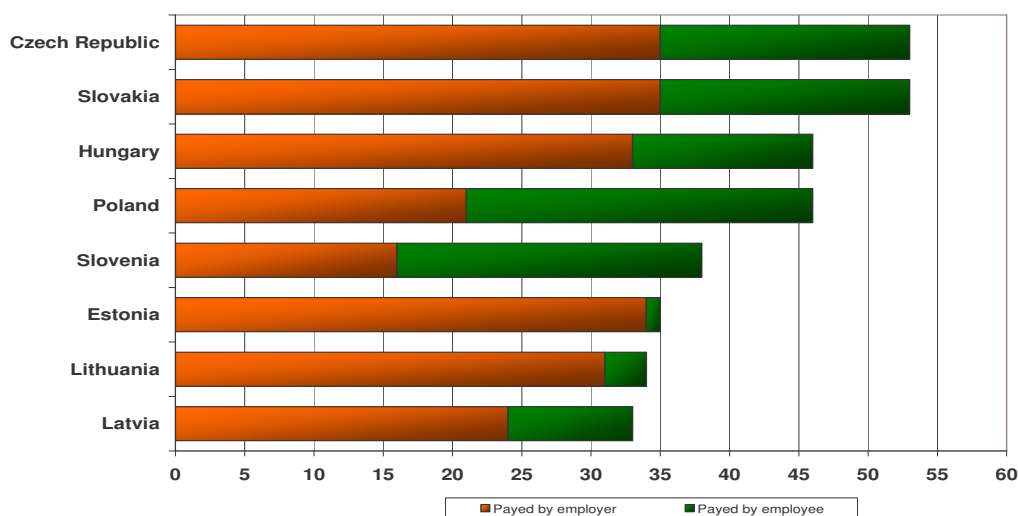
Slovenija na letni lestvici konkurenčnosti Svetovnega gospodarskega foruma (www.weforum.org) med 117 državami zaseda 32. mesto po indeksu sposobnosti rasti (growth competitiveness index – GCI) in poslovne konkurenčnosti (business competitiveness index – BCI). Med državami EU-8 je v teh kategorijah najvišje uvrščena Estonija z 20. in 26. mestom. Češka, Madžarska in Slovaška so na 38., 39. in 41. mestu, medtem ko sta Poljska na 51. in Romunija na 67. mestu. Tako je Slovenija, z izjemo Estonije, "najboljša v svojem razredu" med novimi članicami EU, vendar pa je pred njo Koreja (17. mesto) in kot kaže, je prvih šest mest, ki jih zasedajo Finska, ZDA, Švedska, Danska, Tajvan in Singapur, nedosegljivih. EU-25 je na 28. mestu, medtem ko je EU-15 na 22. mestu.

Svetovna banka je v svoji raziskavi "Doing Business 2006" preučila dejavnike za ustanovitev, vodenje in zaprtje podjetja v 155 državah. Slovenija je primerjana z EU-8 in EU-15 (World Bank EU8: Quarterly Economic Report, oktober 2005, stran 10, glej www.doingbusiness.org). Slovenija je s stališča prestrukturiranja in konkurenčnosti v najslabšem položaju pri zaposlovanju novih delavcev, najbolj togih delavnikih, skoraj najbolj težavnem odpuščanju zaposlenih, najstrožjem režimu zaposlovanja in najvišjih stroških za odpuščanje, tj. 43 tednov plače v primerjavi s 25 tedni na Poljskem in 17 tedni v Latviji. V skoraj vseh teh kategorijah se Slovenija odreže slabše od EU-8 in EU-14.

Najbolj presenetljiva pa je bila ugotovitev, da se 27 % BDP ustvari v neformalni ekonomiji, pri čemer jo presega samo Latvija, povprečje v EU-8 znaša le nekaj manj kot 27 %, v EU-14 pa 15 %.

Davčne stopnje:

Slovenske davčne stopnje, pred uvedbo enotne davčne stopnje ali katerih drugih reform, državo uvrščajo v "manj obdavčeno" polovico EU-8. Ta preglednica ne prikazuje učinka enotne davčne stopnje v Slovaški, Estoniji in Latviji (dohodnina), vendar se relativni položaj Slovenije najbrž ni spremenil.

Czech Republic - Češka

Slovakia - Slovaška

Hungary - Madžarska

Poland - Poljska

Slovenia - Slovenija

Estonia - Estonija

Lithuania - Litva

Latvia - Latvija

Payed by employer - Plača delodajalec

Payed by employee - Plača delavec

Skupni davki na izplačane plače kot delež bruto plač v letu 2004 (Vir: Figyelő, 21. do 27. julij 2005, na podlagi Svetovne banke)

TAXES IN SLOVENIA in 2005	
Value added tax	Higher rate 20 % Lower rate 8.5%
Corporate income tax	25 % for exceptions also 0%
Personal income tax	from 16% to 50% 5 levels
Payroll tax	from 0% to 14.8%, 4 levels
Special tax on certain incomes	25%

TAXES IN SLOVENIA IN 2005 - DAVKI V SLOVENIJI V LETU 2005

Value added tax - Davek na dodano vrednost

Higher rate 20 % - Višja stopnja 20 %

Lower rate 8,5 % - Nižja stopnja 8,5 %

Corporate income tax - Davek od dobička pravnih oseb
for exceptions also 0 % - za izjeme tudi 0 %

Personal income tax - Dohodnina

from 16 % to 50 % - od 16 % do 50 %

5 levels - 5 razredov

Payroll tax - Davek od izplačanih plač

from 0 % to 14.8 % - od 0 % do 14,8 %

4 levels - 4 razredi

Special tax on certain incomes - Poseben davek na posebne prihodke

Slovenia - Current Economic Trends 2005–2006, Javna agencija za podjetništvo in tuje investicije, 2005, www.pcmg.si

Davek na izplačane plače naj bi postopoma odpravili in obstajajo predlogi, da bi dohodnino nadomestili z enotno davčno stopnjo. Ta predlog, ki bo obravnavan v oddelku o socialnem dialogu, je zanimal polemike in celo ulične proteste v družbeni ureditvi, za katero je sicer značilno iskanje konsenza.

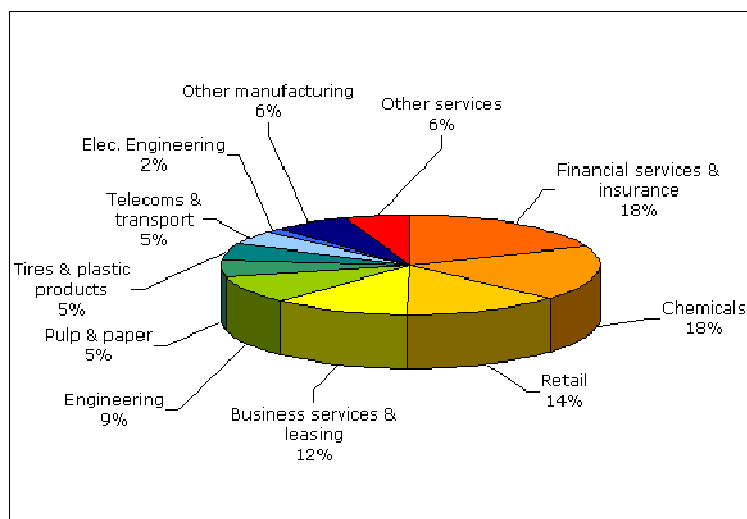
2.2 Sektorji, ki nazadujejo, se prestrukturirajo in širijo

Odpiranje delovnih mest v razvijajočih se/potencialno razvijajočih se sektorjih

Statistični podatki o rasti z dodano vrednostjo v BDP, ki jih je posredoval UMAR, kažejo, da bo finančni sektor rasel sedemkrat hitreje kot gospodarstvo, tj. s stopnjo 10 % v letu 2005. Poleg tega se pričakuje, da bodo v letu 2005 in 2006 gradbeništvo, trgovina, promet in logistika rasli hitreje kot drugi elementi BDP.

Neposredne tuje naložbe v Slovenijo so precej enakomerno razporejene po pomembnejših področjih storitev, kot so finančne storitve, poslovne storitve, prodaja na drobno in predelovalne dejavnosti. Videti je, da je šla glavnina neposrednih tujih naložb v poslovne storitve v širšem pomenu besede, manjši deleži pa odpadejo na tradicionalne dejavnosti, kot so pnevmatike, celuloza, promet in telekomunikacije itd. Spodaj prikazana porazdelitev neposrednih tujih naložb napoveduje stalno rast v finančnih storitvah, poslovnih storitvah in prodaji na drobno, pri čemer vse precej podpirajo predelovalne dejavnosti.

Dotok neposrednih tujih naložb v Slovenijo po sektorjih (stanje neposrednih tujih naložb konec leta 2004, 5596 milijonov EUR)

Ele. engineering - Elektrotehnika

Telecoms & transport - Telekomunikacije in prevoz

Tires & plastic products - Pnevmatike in izdelki iz plastičnih mas
 Pulp & paper - Celuloza in papir
 Engineering - Tehniške vede
 Business services & leasing - Poslovne storitve in lizing
 Retail - Trgovina
 Chemicals - Kemikalije
 Financial services & insurance - Finančne storitve in zavarovalstvo
 Other services - Druge storitve
 Other manufacturing - Druge predelovalne dejavnosti

Vir: Banka Slovenije, 2005; TIPO 2005

Po podatkih Evropskega centra za spremljanje (glej Prilogo 2) se med panoge v slovenskem gospodarstvu, ki se širijo, prištevajo trgovina, steklarstvo, gostinstvo in logistika. Največje naložbe v letu 2005, ki so ustvarile delovna mesta, so bile v industriji motornih vozil in so prispevale 1840 k 5600 delovnim mestom, odprtim v letu 2005. Glede na podatke UMAR bodo v obdobju 2005–2006 sektorji ribištva, kmetijstva in rudarstva komaj kaj rasli.

Sektorji, ki nazadujejo

Evropski center za spremljanje je leto 2005 označil kot "rekordno" za prestrukturiranje v Sloveniji. Po njihovih statističnih podatkih (glej Prilogo 2) je bilo v letu 2005 ukinjenih 7300 delovnih mest v kemičnem, trgovskem, elektroenergetskem, prehrabnem, steklarskem, kovinskem, javnem in celuloznem sektorju. Celo v bančnem sektorju se je nekoliko znižalo število delovnih mest. Izmed 7300 odpravljenih delovnih mest jih je bilo 3009 oziroma 41 % v sektorjih tekstila in usnja. Tokrat sta bila poglavitna vzroka selitev delovnih mest in proizvodnje v države s cenejšo delovno silo. Ti primeri, naštetih v Prilogi 2, so veliki dogodki, ki so bili sporočeni Evropskemu centru za raziskave, in lahko prikrijejo "globlje" prestrukturiranje, ki poteka v sektorjih malih, srednjih in mikro podjetij.

Teh 7300 ukinjenih delovnih mest obsega 0,9 % skupne zaposlene delovne sile in samo 0,8 % vsega delovno sposobnega prebivalstva, pri čemer se upošteva tudi registrirana brezposelnost. To seveda ne zmanjšuje pomena velikega lokalnega vpliva, ki ga ima lahko zaprtje obrata s 100 do 1000 zaposlenimi v določenem območju.

Prestrukturiranje je najmočnejše prisotno v naslednjih panogah:

Panoga	Razlogi za prestrukturiranje
Tekstilstvo	Proizvodnja se seli v države s cenejšo delovno silo
Usnjarstvo	Proizvodnja se seli v države s cenejšo delovno silo
Oblačila	Proizvodnja se seli na vzhod v države s cenejšo delovno silo
Prodaja na drobno	Novi zakon od trgovcev zahteva, da imajo ob nedeljah zaprto
Predelava hrane	Ekonomija obsega, multinacionalni predelovalci se povezujejo na evropski ravni
Gradbeništvo	Stečaji

Javni sektor	Železnice in pošta sta v procesu strukturne reforme zaradi direktiv EU o konkurenci
Telekomunikacije	Prodaja državnega deleža lahko povzroči prestrukturiranje zaradi konkurence

Za bližnjo prihodnost pa je bolj pomemben podatek, v katerih sektorjih še ni bilo izvedeno večje prestrukturiranje: javne družbe, kot so pošta in železnice, izobraževalni in zdravstveni sistem, ter tudi podjetja, katerih pomemben ali večinski delež je še vedno v državni lasti in ki bodo prodana v skladu z vladno strategijo za doseganje lizbonskih ciljev. (Glej spodaj.)

Po podatkih Evropskega centra za spremljanje je bilo v letu 2005 skupaj ukinjenih 7300, odprtih pa 5600 delovnih mest. Kot pa kažejo podatki UMAR, se je v navedenem obdobju število registriranih brezposelnih zvišalo za 2000, medtem ko se je število zaposlenih oseb povečalo za 5000 in se je celotna delovna sila povečala za več kot 6000 oseb. Takšna statistika odraža zamude v poročanju ter tudi območje napake. V splošnem je število zaposlenih in zaposljivih oseb naraščalo sorazmerno in število ukinjenih delovnih mest, približno 2000, ustreza povečanju števila registriranih brezposelnih. Če upoštevamo celotno število zaposlenih več kot 900.000, "manjkajoči" posamezniki ustrezajo statistični napaki ali napaki zaradi zaokrožanja.

Vprašanja preoblikovanja

Privatizacija slovenskega gospodarstva še ni dokončana. Kot kaže program reform za doseganje ciljev Lizbonske strategije (oktober 2005), država vzdržuje posredno in neposredno lastništvo v pomembnih slovenskih podjetjih prek več paradržavnih skladov, kot sta KAD in SOD. To pomeni, da so pomembni deleži slovenskih zgodb o uspehu, ki nastopajo kot zasebna podjetja, še vedno v državni lasti, kar lahko sproža pomisleke glede politike konkurence EU, enakih možnosti in preglednosti.

Kot kaže tabela, ima država v slovenskih največjih podjetjih po prihodku in številu zaposlenih pomembne lastniške deleže, in sicer neposredno na republiški ravni, tako kot v Telekomu, ali prek državnih pokojninskih skladov in kompenzacijskih skladov.

Največja podjetja po prihodkih

Mesto	Podjetje	Prihodki v 1000 tolarjev	Zaposleni
1	Petrol, Slovenska energetska družba D.D., Ljubljana	320772600	620
2	Poslovni Sistem Mercator	225444473	7280
3	Revoz, podjetje za proizvodnjo in komercializacijo avtomobilov, D.D.	209928044	2275
4	Merkur - trgovina in storitve D.D.	152100851	2380
5	Gorenje Gospodinjski aparati D.D.	144149916	5671
6	Lek, farmacevtska družba, D.D.	127653357	2510

7	Prevent, avtomobilske sedežne prevleke, delovna oblačila in rokavice, D.D.	118410784	344
8	Holding Slovenske elektrarne D.O.O.	116294167	80
9	OMV Istrabenz, trgovina z nafto in naftnimi derivati, D.O.O.	98938164	103
10	Krka, tovarna zdravil, D.D., Novo mesto	97977511	3541
11	Spar Slovenija, trgovsko podjetje, D.O.O., Ljubljana	94728927	2314
12	Engrotuš, podjetje za trgovino, D.O.O.	89533068	2316
13	Telekom Slovenije D.D.	85293522	2118
14	Mobitel, telekomunikacijske storitve, D.D., Ljubljana	83401361	813
15	Splošno gradbeno podjetje Slovenija ceste tehnika obnova D.D.	75224772	2420
16	Renault Nissan Slovenija, trženje in prodaja avtomobilov, D.O.O.	65509584	152
17	Sava Tires, družba za proizvodnjo pnevmatik, D.O.O.	65061034	1568
18	Talum Tovarna aluminija D.D., Kidričevo	64279159	985
19	Impol, industrija metalnih polizdelkov, D.D.	62500112	974
20	Elektro Ljubljana, javno podjetje za distribucijo električne energije, D.D.	61671349	1087

Vir: The 500 Largest companies in Slovenia. Slovenian Business Week Report (Special Issue), 2005

V več podjetjih iz naslednje preglednice, kot je pošta, proizvajalci modnih oblačil, livarne itd., se bo prestrukturiranje izvajalo, ali se je izvajalo že v letu 2005, ali pa jim grozijo s pravili konkurence EU.

Največja podjetja po številu zaposlenih

Mesto	Podjetje	Število zaposlenih
1	Poslovni sistem Mercator D.D.	7280
2	Pošta Slovenije D.O.O.	5946
3	Gorenje Gospodinjski aparati D.D.	5671
4	Mura European Fashion Design D.D.	3864
5	Krka, tovarna zdravil, D.D. Novo mesto	3541
6	Lek, farmacevtska družba, D.D.	2510
7	SGP Slovenija ceste tehnika	2420
8	Unior Kovaška industrija D.D.	2400
9	Merkur - trgovina in storitve D.D.	2380
10	Engrotuš, podjetje za trgovino, D.O.O.	2316
11	Spar Slovenija D.O.O., Ljubljana	2314
12	Revoz D.D.	2275
13	Telekom Slovenije D.D.	2118
14	Premogovnik Velenje D.D.	2108
15	Iskraemeco, merjenje in upravljanje energije, D.D.	1932
16	Perutnina Ptuj D.D.	1668
17	Boxmark Leather, proizvodnja in trgovina, D.O.O.	1666
18	Era D.D., Velenje	1588
19	Sava Tires D.O.O.	1568
20	Primorje D.D.	1532

Vir: The 500 Largest companies in Slovenia. Slovenian Business Week Report (Special Issue), 2005

Presenetljivo je, da ima država v veliko slovenskih privatiziranih podjetij in uspešnih izvoznikov neposreden ali posreden lastniški delež. Lizbonska strategija od trenutne

vlade zahteva precejšnje zmanjšanje teh deležev s prodajo zasebnim vlagateljem v vrednostne papirje ali strateškim vlagateljem. Seveda to vpliva na prestrukturiranje.

Državni delež v skupnem deležu (razvrstitev po prihodkih, 2004)

Mesto	Skupina	Državni skladi (%)	Državno lastništvo (%)
1	Mercator	13,57	
2	Petrol	62	
3	Gorenje	33,7	
4	Merkur	25,66	
5	Telekom Slovenije	9,84	62,53
6	Lek	25,8	
7	HSE		
8	Elektro Slovenija		100
9	Krka	14,4	
10	Prevent		
11	Autocommerce		
12	SIJ - Slovenska Industrija Jekla		
13	SCT	1,7	
Mesto	Skupina	Državni skladi (%)	Državno lastništvo (%)
14	Holding Slovenske železnice		
15	Primorje		
16	Kemofarmacija		
17	Era		
18	Cimos	21,39	
19	Sava	29,77	
20	Intereuropa	10	

Vir: The 500 Largest companies in Slovenia. Slovenian Business Week Report (Special Issue), 2005

Glede na učinke direktiv EU o konkurenci in predvidene prodaje državnih deležev v nekaterih večjih podjetjih se v obdobju 2006–2009 pričakuje "prestrukturiranje" na naslednjih področjih:

- preoblikovanje paradržavnih skladov (KAD in SOD) in prodaja deležev;
- prodaja preostalih bank, zavarovalnih družb itd., v katerih ima država še vedno precejšen neposredni ali posredni delež;
- pošta na poti proti popolni liberalizaciji v letu 2009;
- državne železnice pred liberalizacijo tovornih, potniških storitev in infrastrukture;
- prodaja monopolnega državnega deleža Telekomu (v letu 2006 ima država še vedno skoraj 63-odstotni delež v Telekomu Slovenije);

- liberalizacija, mogoče celo privatizacija proizvodnje in distribucije električne energije;
- znižanje državnega deleža v uvozniku/rafineriji/distributerju nafte;
- delež "sivih" oziroma neformalno zaposlenih obsega od 6 do 10 % deleža zaposlenih (glede na trditve sindikatov);
- regionalne primanjkljaje dela povzroča odpor do selitev (sindikati);
- postopek prestrukturiranja v Sloveniji je večinoma sprejemljiv (sindikati);
- s stališča delodajalcev bo industrijska proizvodnja upadla, vendar je počasna privatizacija prednost. Poglavitni izziv je dobro preusposabljanje, ki omogoča več slovenskih vsebin z visoko dodano vrednostjo.

Pripombe socialnih partnerjev o gospodarstvu in pravni ureditvi

Socialni partnerji, s katerimi so bili opravljeni pogovori v okviru tega projekta, so opozorili na nekaj makro izzivov, ki se jim zdijo pomembni. Ti izzivi, ki zadevajo predvsem socialne partnerje in drugod niso bili omenjeni, so:

- Posamezni podjetniki in lastniki majhnih družinskih podjetij ne uživajo enake stopnje socialne zaščite in pravic kot zaposleni (organizacija delodajalcev).
- Pravo prestrukturiranje se je začelo z vstopom v EU in slovenska širitev na trge nekdanje Jugoslavije ogroža domača delovna mesta (sindikati).
- Preusposabljanje je omogočeno samo tistim, ki so že brezposelni, to možnost pa bi morali imeti tudi tisti, ki so še vedno zaposleni ali čakajo, da bodo postali višek (sindikati).
- Obstaja preveč ovir za ustanavljanje novih podjetij in zaposlovanje, javno mnenje ne podpira rasti, davka na premoženje ni, ker so plače preveč obdavčene, in veliko preveč je administrativnega dela zaradi kolektivnih pogodb itd. (organizacija delodajalcev).
- Siva ekonomija vključuje združenja in klube, ki opravljajo poslovne dejavnosti, vendar niso obdavčeni, ali storitve na domu itd. in ti niso nujno vključeni v nobeno kolektivno organizacijo niti ne upoštevajo nobene pogodbe (združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti).

- Delovno pravo je skladno z EU, vendar je preveč okorno in omejevalno glede odpuščanja delavcev. Podjetja z državnimi deleži ne delujejo kot podjetja, ki temeljijo na trgu, temveč se odločajo na socialni podlagi (organizacija delodajalcev).
- V podjetjih s pomembnim državnim lastniškim deležem je 50–60.000 subvencioniranih delovnih mest, pri čemer jim država pogosto spregleda davčni dolg, da bi preprečila brezposelnost (organizacija delodajalcev).
- Kljub nekaterim naštetim težavam pa sta počasna privatizacija in preoblikovanje na podlagi konsenza konkurenčna prednost Slovenije (organizacija delodajalcev).
- Z mehkim pristopom k prestrukturiranju je bil mogoče kupljen lažni socialni mir (organizacija delodajalcev).
- Telekom: zaposlovanje s krajšim delovnim časom je redko, saj je fiksnih veliko stroškov, kot so denar za prehrano, potni stroški, regres in ugodnosti. Treba bi bilo oblikovati posebne predpise, ki bi omogočili več dela s skrajšanim delovnim časom (ženske, zgodnje upokojevanje).
- Gorenje: Delovno pravo je okorno, predvideva preveč posvetovanja in obstaja veliko zaščiteneh kategorij, kar onemogoča osvežitev delovne sile s produktivnimi, ustvarjalnimi mladimi (tudi Telekom). Plača se s starostjo povišuje, tj. leta delovne dobe pri delodajalcu, ne glede na učinkovitost. To ne spodbuja prizadevnosti, zlasti v zaščiteneh kategorijah.
- Mali podjetnik: težko je odpovedati delovne pogodbe posameznikom, ki so preprosto odšli iz mesta ali države in so pozabili podpisati dokumentacijo. Po zakonodaji je treba tem "duhovom" izplačevati plače in plačevati davke zanje.

3. PRESTRUKTURIRANJE IN SOCIALNI DIALOG

3.1 Prestrukturiranje – kako ga opredeliti?

Uvod v slovensko tradicijo na področju socialnega dialoga

Gospodarski in družbeni uspeh Slovenije po letu 1991 se pripisuje njenemu zapletenemu sistemu formaliziranega, obveznega in zavezujočega socialnega dialoga, ki ga krepí sistem kolektivnih pogodb na makro, sektorski in podjetniški ravni. Vsi predstavniki vseh socialnih partnerjev, s katerimi so bili opravljeni pogovori za to raziskavo, podpirajo to tradicijo socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj. Seveda ima vsaka stran tudi predloge za izboljšavo procesa in priznava tudi, da obstaja nekaj stranskih učinkov, za katere ne bi mogli reči, da so optimalni.

ZDS (združenje delodajalcev) je proces socialnega dialoga strnil v naslednji opis:

"Socialni dialog je bil uveden leta 1989 z osnovnim Zakonom o zaposlovanju, ki je uvedel kolektivna pogajanja kot metodo za določanje vzajemnih pravic in dolžnosti med delodajalci in delavci ... V naslednjih letih so iz njega izhajajoče pogodbe podrobneje uredile industrijske odnose ...

Leta 1994 je z ustanovitvijo Socialno-ekonomskega sveta v Slovenijo prišla tripartitnost. Tistega leta so vlada, sindikati in združenja delodajalcev sklenili prvi socialni sporazum o politiki plač ..."

Mnenja in sklepi Ekonomsko-socialnega sveta v parlamentu niso zavezujoči. Se pa za vse delavce, ne glede na to, ali so včlanjeni v sindikat ali ne, in za vse delodajalce, ne glede na njihovo velikost, uporabljajo nacionalne in panožne (sektorske) pogodbe. Obstajajo tri stopnje pogodb: splošno zavezujoča pogodba, ki jo sklenejo socialni partnerji, tj. združenja delodajalcev in delavcev; panožne pogodbe, ki jih sklenejo združenja delodajalcev in predstavniki sindikata, in končno, prostovoljne kolektivne pogodbe na ravni podjetja, ki jih sklene delodajalec in ustrezna organizacija delavcev. Kolektivne pogodbe so zavezujoče za vse delodajalce, saj morajo biti še vedno vključeni v Gospodarsko zbornico ali Obrtno zbornico (to se bo zdaj spremenilo).

"Splošna kolektivna pogodba" je prenehala veljati konec leta 2005 in trenutno o njej potekajo pogajanja na nacionalni ravni. Novi socialni sporazum je priložnost za razprave o reformah in prožnosti trga dela, kar velja tudi za splošno lizbonsko strategijo vlade, vključno z načrti za davčno reformo (vključno z enotno davčno stopnjo), ki sprožajo polemike.

Kot je poročalo več socialnih partnerjev, je vlada v sporu s predstavniki različnih sindikatov glede svojih ciljev lizbonske strategije in načrtov za enotno davčno stopnjo. Vendar

pa strategija vladnih reform izkazuje široko podporo za slovenski družbeni model: "Obstoj socialne države je namreč pomemben za socialno stabilnost in kot tak tudi za gospodarsko rast, zato je potrebno soglasje s socialnimi partnerji v smeri večje prilagodljivosti trga dela, povečane vloge podjetništva in bolj dinamičnih oblik zaposlovanja" (stran 44).

3.2 Pravni okvir prestrukturiranja

Prestrukturiranje v Sloveniji po letu 1991 je bilo "mehko" iz naslednjih razlogov: sesutje notranjega jugoslovanskega trga leta 1991 in samostojnost Slovenije leta 1992; razpad socialističnega sistema v Srednji Evropi in Sovjetski zvezi; organsko prestrukturiranje, ko je Slovenija v 90. letih uvedla notranje tržne predpise; priprave na pristop k EU in "osvojitve" tradicionalnih in novih slovenskih trgov; "globalizacija" in konkurenca iz Azije in Vzhodne Evrope (Romunija, Ukrajina itd.).

Glede na raziskavo Miroslava Stanojevića (glej "Social dialogue and EMU in Slovenia", stran 254, v Stanojević, 2003) se slovenski model krčenja števila zaposlenih razlikuje od načinov, uporabljenih v EU-15 in drugih tranzicijskih državah. Zgodnje upokojevanje je bilo na primer uporabljeno dvakrat pogosteje kot v drugih tranzicijskih državah. Najmanj je bilo obveznega odpuščanja delavcev. Prerazporejanje, pomoč pri iskanju nove zaposlitve in vključevanje zunanjih sodelavcev so bili uporabljeni za 30 do 50 % pogosteje kot v EU-15, in le nekoliko redkeje kot v drugih tranzicijskih državah. Samo "neobnovitev" pogodb za določen čas je bila uporabljena tako pogosto kot v EU-15 ali drugod. Stanojević to razlaga z navajanjem petih lastnosti socialnega dialoga in odnosov med delavci in delodajalci, zaradi katerih je Slovenija posebna:

- 1) veliko stavk v začetku 90. let;
- 2) močni sindikati z visoko zastopanostjo (podprti z zavezujočimi kolektivnimi pogodbami);
- 3) vlade so se raje odločale za izmenjave in dialog kot za spore;
- 4) centraliziran socialni dialog in kolektivna pogajanja (obvezno članstvo delodajalcev v zbornici vsaj še v letu 2005);
- 5) tradicionalno konfliktni odnosi so se reševali na mikro ravni (Stanojević, str. 256).

V tej tradiciji kolektivne pogodbe in zastopanje, pogajanja o družbeni pogodbi, kakor tudi vladne reforme za lizbonsko strategijo, obvezno članstvo v trgovinski in obrtni zbornici, prestrukturiranje zaradi evropskih direktiv in svetovna konkurenca, prispevajo k zelo "obširnemu" in v konsenz usmerjenemu okolju (glej tudi: Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer, "Social dialogue and conflict resolution in Slovenia", 2004, na voljo na www.eurofound.eu.int).

Pred obravnavo Zakona o zaposlovanju se je treba dotakniti pravnega okolja, v katerem so se vsa 90. leta izogibali šok terapiji. V nasprotju s preostankom Srednje Evrope je Slovenija leta 1992 uvedla moratorij na stečaje podjetij, s čimer je želela omogočiti subvencionirano prestrukturiranje, preoblikovanje in privatizacijo, kjer se upoštevajo tradicionalna pooblastila delavskih svetov, ki so bili velikokrat zakoniti lastniki podjetij (kolektivno samoupravljanje, družbena last, tj. ne državno lastništvo).

Bankrotirana podjetja, ki niso bila v družbeni lasti, so bila dodeljena razvojnemu skladu za preoblikovanje, prestrukturiranje in, v nekaj primerih, za delno privatizacijo. Ta podjetja so še naprej prejela subvencije, dokler ni vlada morala slednjih znižati ali odpraviti zaradi članstva v EU in direktiv o konkurenci. Za drugo kategorijo podjetij, tj. tista v družbeni lasti, se je uporabljal pravni okvir Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij. V njih so izvedli reorganizacijo, delno privatizacijo, vendar se je še vedno ohranil močan vpliv lastništva delavcev. Strateško premoženje, kot je družba Telekom, pošta, električno omrežje, sektor energetike, jeklarstva itd., pa je ostalo v neposredni državni lasti, čeprav so se ti subjekti večinoma preoblikovali v nekako vrsto delniških družb. (Glej Simoneti, Rojec, Gregorič: "Privatization, Restructuring, and Corporate Governance of the Enterprise Sector", v Sloveniji, Svetovna banka, 2004).

Zakon o delovnih razmerjih (1991–2003, 2003–zdaj)

Stara zakonodaja v nekdanji Jugoslaviji ni predvidevala odpuščanja delavcev in ni poznala pojma presežek delovne sile. Z drugimi besedami, ekonomski interesi niso bili obravnavani kot dovolj dober razlog. Zakon o delu, ki je veljal med letoma 1991 in 1993, je zahteval šestmesečno vnaprejšnje obvestilo v primeru odpusta delavca in po njem je bilo zniževanje števila zaposlenih zelo drago. Delodajalci so tako morali delavcu v obliki odpravnine plačati polmesečno plačo za vsako leto zaposlitve in tudi stroški postopka so bili precejšnji. Tudi za pogodbe za določen čas in agencije za posredovanje delavcev velja strožji režim kot v drugih tranzicijskih državah.

Zakon o delovnih razmerjih iz leta 2003:

Ta zakon o delu vključuje nekaj pomembnih določb o "množičnem odpuščanju" in znižanju števila zaposlenih iz poslovnih in drugih razlogov. Pogodbo o zaposlitvi je mogoče odpovedati iz naslednjih razlogov (člen 75): potek časa, za katerega je bila sklenjena, smrt katerekoli fizične osebe, ki je podpisnica pogodbe, sporazumna razveljavitev, redna ali izredna odpoved, sodba sodišča.

Najbolj preprosta oblika razveljavitve je sporazumna (člen 79) in najbrž se ta člen pri ustreznih pobudah uporablja precej pogosto. Splošna odpoved mora biti upravičena in podano mora biti pisno obvestilo (členi 81–83). Če tako zahteva delavec, mora biti o tem obveščen

ustrezen sindikat (člen 84). Če sindikat odpovedi nasprotuje, ta ne učinkuje do poteka roka za arbitražo.

Pogodbo delavca je mogoče odpovedati, če se mu ponudi nova pogodba (člen 90). Delavec ima na voljo 30 dni, da se izjasni o sklenitvi nove pogodbe.

Odpovedni rok: Delavec je upravičen do 30-dnevnega odpovednega roka. Če za odpovedjo tičijo poslovni razlogi, obstaja zapleten sistem odpovednih rokov, ki temelji na letih delovne dobe pri delodajalcu. Ti nihajo od 30 dni, če je bil delavec v podjetju manj kot 5 let, pa vse do 150 dni, če ima delavec najmanj 25 let delovne dobe pri delodajalcu (vključno z delovno dobo pri njegovih pravnih prednikih) (člen 92).

Množična odpuščanja iz poslovnih razlogov (člen 96):

Če v podjetju, ki zaposluje več kot 20 in manj kot 100 delavcev, v obdobju 30 dni postane nepotrebno delo za najmanj 10 delavcev, je treba izdelati poseben program razreševanja presežnih delavcev. Pri številkah od 100 do 300 delavcev mora odpuščanje prizadeti 10 % delavcev, ali najmanj 30 delavcev, če pa ima podjetje več kot 300 delavcev (kot kaže, določba o programu razreševanja presežnih delavcev ne velja za podjetja z manj kot 20 zaposlenimi).

Če bo postalo nepotrebno delo več kot 20 delavcev, mora biti program pripravljen v treh mesecih. Delodajalec mora obvestiti sindikate in se posvetovati z njimi, da doseže sporazum. Obvestiti mora tudi zavod za zaposlovanje in se posvetovati z njim (člena 97-98) in pogodbe o zaposlitvi presežnim delavcem lahko odpove šele po poteku 30 dni po obvestilu zavoda za zaposlovanje.

Program razreševanja presežnih delavcev iz člena 99 mora vsebovati naslednje:

1. ukrepe za omejitev števila delavcev, ki jim bo prenehalo delovno razmerja, vključno z možnostmi nadaljevanja zaposlitve pod spremenjenimi pogoji,
2. seznam presežnih delavcev;
3. seznam ukrepov in kriterijev za omilitev škodljivih posledic: pomoč pri iskanju nove zaposlitve, ponudba zaposlitve pri drugem delodajalcu, pomoč za začetek samostojne dejavnosti itd.;
4. finančno ovrednotenje programa odpuščanja.

Obstajajo kriteriji za določitev presežnih delavcev (člen 100). Vključujejo strokovno izobrazbo in usposobljenost za delo delavca, delovne izkušnje, delovno uspešnost, delovno dobo, zdravstveno in socialno stanje, da gre za edinega hranitelja družine z mladoletnimi otroki ali starša treh ali več mladoletnih otrok. Zaščitene so nosečnice ali ženske, ki negujejo otroka, in delavci s "slabšim socialnim položajem".

- Delodajalci so poudarili, da ti pogoji upoštevajo vse, razen finančne in tržne moči delodajalca, tj. vključeni so elementi socialne politike, ki jih plačujejo podjetja, ki ne morejo odpustiti zaposlenih.

Delodajalec mora upoštevati mnenje zavoda za zaposlovanje in sindikatov in na zahtevo zavoda se rok za odpoved delovnega razmerja lahko podaljša za 60 dni. Če delodajalec v roku enega leta zaposli nove delavce, imajo delavci, ki jim je bila pogodba odpovedana iz poslovnih razlogov, prednostno pravico do zaposlitve, če izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela. Če se v stečajnem postopku proda dolžnik kot pravna oseba, mora novi lastnik pri morebitni širitvi najprej zaposliti stare delavce (102-105).

Odpravnina:

Osnova za izračun odpravnine je povprečna mesečna plača delavca v treh mesecih pred odpovedjo (člen 109). Delavcu pripada odpravnina v višini 1/5 navedene mesečne plače za vsako leto dela pri delodajalcu, če je pri njem zaposlen več kot eno in manj kot pet let. Od petih do petnajstih let odpravnina znaša 1/4 mesečne plače za vsako leto dela pri delodajalcu. Za več kot 15 let dela pri delodajalcu je osnova 1/3 mesečne plače za vsako leto dela pri delodajalcu.

Varstvo pred odpovedjo (členi 113–118):

Delodajalec brez soglasja sindikata ne sme odpovedati pogodbe o zaposlitvi članu sveta delavcev, delavskemu zaupniku, članu nadzornega sveta ali drugim podobnim uradnikom.

Delavcu nad določeno starostno mejo delodajalec ne sme odpovedati pogodbe o zaposlitvi, dokler delavec ne izpolni pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine, razen če soglaša s posebnim paketom podpore, do katerega je upravičen do izpolnitve minimalnih pogojev za starostno pokojnino. Delodajalec tudi ne sme odpovedati pogodbe o zaposlitvi delavki, ki je noseča ali doji otroka. Podobni zaščitni ukrepi veljajo za invalide in odsotne z dela zaradi bolezni.

3.3 Primeri prestrukturiranja v Sloveniji

Študija primera obravnava najboljše primere prestrukturiranja. Kot je videti, slovenska podjetja na splošno presegajo zakonske zahteve za množično odpuščanje in si prizadevajo za sporazumno odpuščanje z različnimi paketi, ki so vsi dogovorjeni s sindikati in drugimi zainteresiranimi stranmi.

Za primere Evropskega centra za spremljanje o prestrukturiranju v Sloveniji glej Prilogo 2.

3.4 Izzivi za slovenski socialni dialog

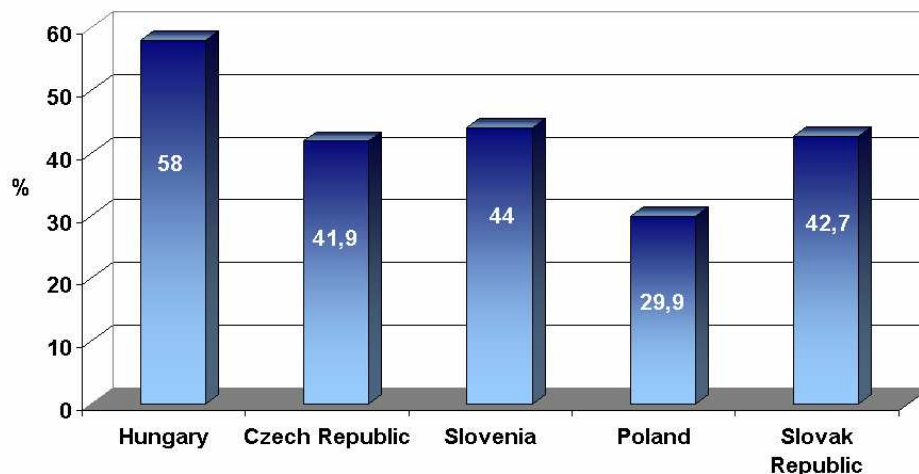
- Pogajanja o družbeni pogodbi 2006–2009 potekajo vzporedno z razpravami o lizbonskem paketu reform;
- članstvo v trgovinski in obrtni zbornici ne bo več obvezno; zahteve Mednarodne organizacije dela glede prostovoljnih organizacije delavcev, konec v bistvu 100-odstotne sindikalne organiziranosti;
- direktive EU o konkurenci;
- položaj mikro, malih in srednjih podjetij v panožnih (sektorskih) in nacionalnih kolektivnih pogodbah (v kateri sektor sodi fleksibilno, mikro podjetje, ki naglo spreminja svoj profil zaradi prilagajanja potrebam strank? to vprašanje je izpostavilo več predstavnikov obrtne panoge);
- "siva ekonomija";
- napetosti med trgovinsko zbornico in prostovoljnimi organizacijami delodajalcev;
- napetosti med Združenjem svobodnih sindikatov in novimi, manjšimi sindikati na ravni panoge ali podjetij;
- nova vlada želi kolektivna pogajanja preseliti na raven podjetij, mi pa temu nasprotujemo (sindikati);
- pogosto se meša "EU-izacijo" in globalizacijo, vendar ju je treba obravnavati posebej (sindikati);
- zaprtje meje s Hrvaško zaradi schengenske ureditve bo škodilo gospodarstvu (sindikati);
- prihodnja področja rasti so zdravstveno varstvo, oskrba starejših, turizem na visoki ravni, elektronika in programska oprema (sindikati);
- kmalu bo treba sprejeti novo delovno, davčno in socialnovarstveno zakonodajo (organizacija delodajalcev);
- socialni dialog v Sloveniji mora začeti upoštevati, da je 95 % delodajalcev v Sloveniji mikro ter malih in srednjih podjetij (združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti);

- mala in srednja podjetja imajo drugačne interese kot velika podjetja, vendar zanje veljajo enaki postopki poročanja, administrativnega dela, kolektivne pogodbe (nacionalne in panožne) kot za slednja (združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti);
- v procesu kolektivnih pogajanj bi morala obstajati posebna "veja", imenovana mala in srednja podjetja (združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti);
- delovna zakonodaja iz leta 2003 je polna "socialističnih značilnosti" (združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti);
- kot pravi predstavnik sindikata tekstilne industrije, se večina novih zaposlitev ponuja v obliki kratkoročnih pogodb za določen čas.

Annex 1: Charts and Graphs

Chart 1:

The output shares in the medium-high-tech sectors of manufacturing in the most developed CEE countries, 2002
(according to OECD classification method)

Source: Eurostat

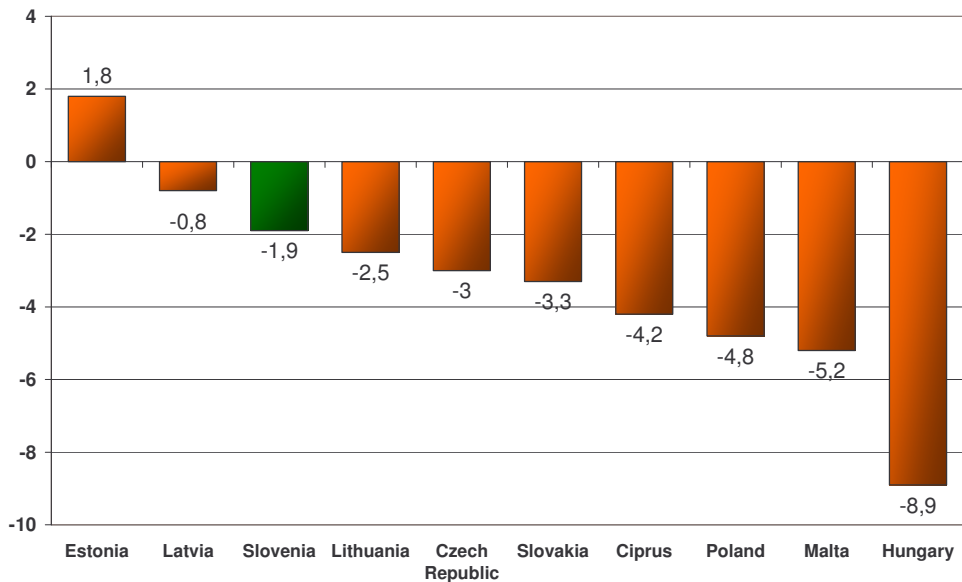
Table 1:

Table: Main trading products, 2002 (% of total)

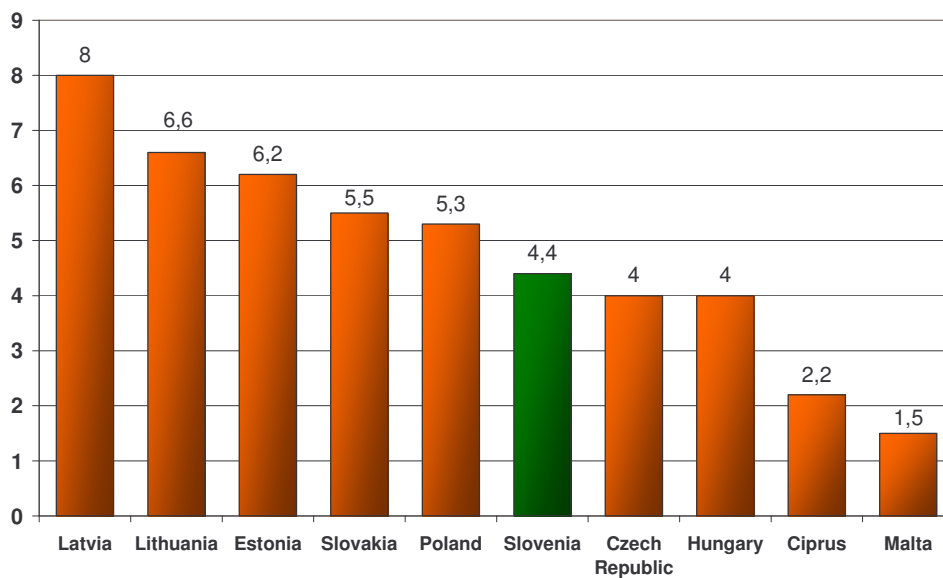
Exports of		Imports of	
Total (€ mil. 10,961.9)	100	Total (€ mil.11,570.7)	100
Motor cars	8.3	Steel and steel products	4.8
Pharmaceuticals	5.4	Petroleum oils	4.7
Seats	4.6	Motor cars	4.5
Steel and steel products	2.9	Parts and accessories of motor vehicles	3.8
Parts and accessories of motor vehicles	2.4	Pharmaceuticals	2.0
Furniture and parts thereof	2.2	Automatic data processing machines	1.7
Refrigerators, freezers etc.	2.0	Spark-ignition intertal piston engines	1.5
Electric water heaters and other heaters	1.9	Petroleum gases	1.3
New pneumatic tires	1.9	Motor vehicles for transport of goods	1.3
Paper and paperboard	1.6	Unwrought aluminium	1.2
Electro-mechanical domestic appliances	1.5	Insulated wires and cables	1.1
Air or vacuum pumps, compressors	1.4	Textile fabrics	0.9

Source: Chamber of Commerce and Industry, 2003

Chart 2: Fiscal Deficit, 2004, as % of GDP (Eurostat figures)

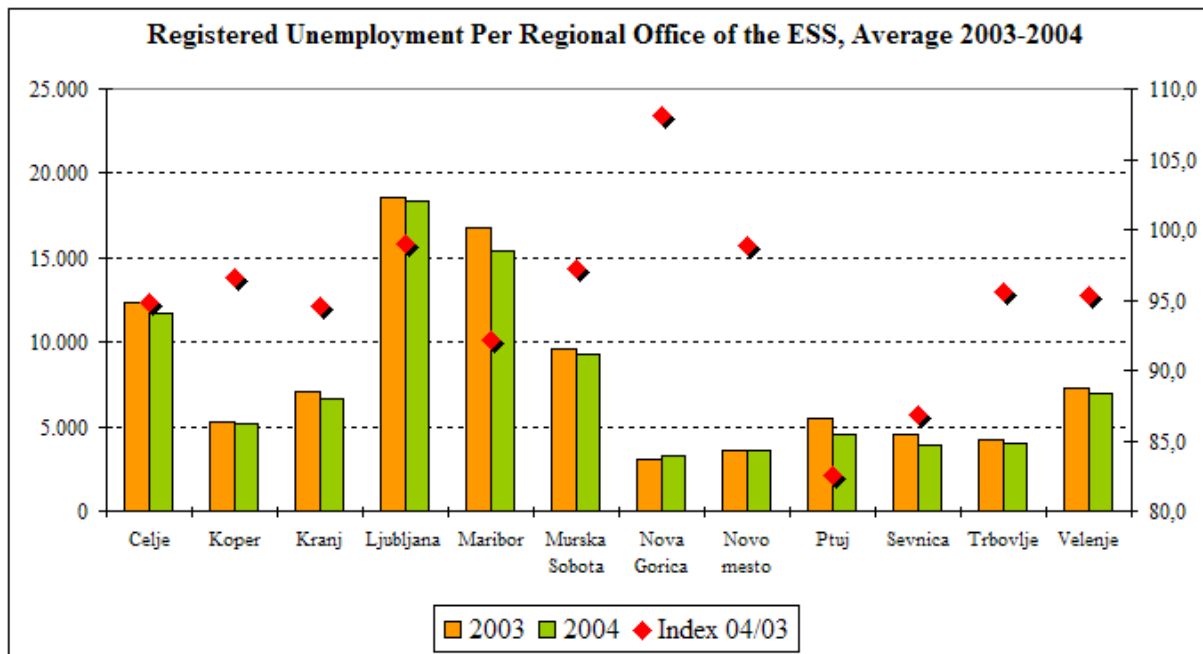
Chart 3: Real GDP Growth (%) 2004

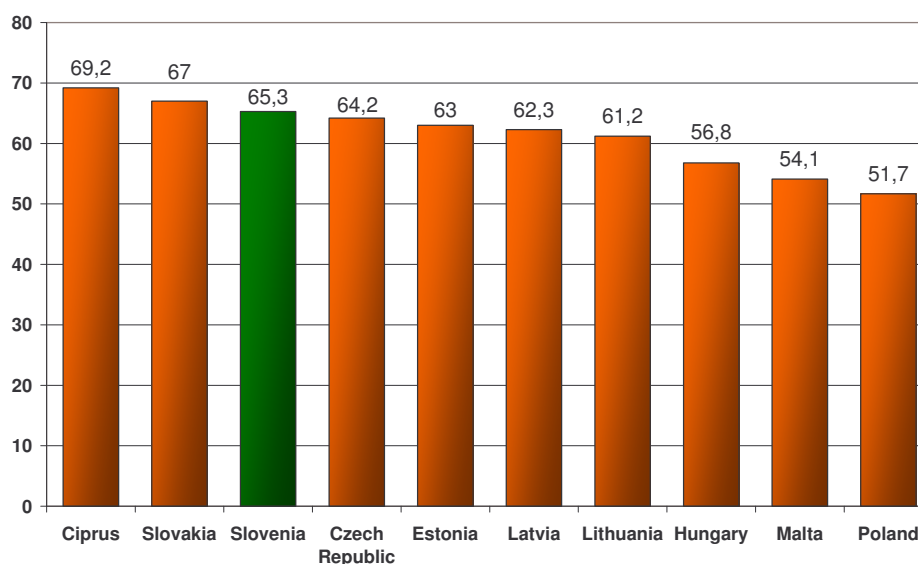
Source: IMF figures, authors' graphics.

Chart 4:

Registered unemployment per regional office of ESS, 2003-2004

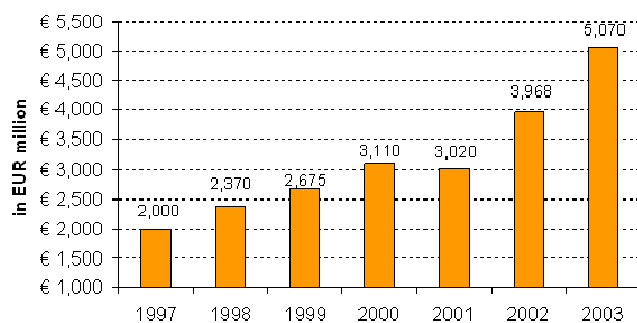

Chart 5: Economic Activity Rate 2004 (%)

Source: Eurostat and CSO figures, authors' graphics.

Chart 6: FDI stock in Slovenia, in EUR million, 1997-2003

Source: Bank of Slovenia, September 2004

Annex 2: Restructuring Cases, Examples of In-bound Investment

Planned job reductions

Company	Group	Type of restructuring	Sector	Planned job reductions	Announcement date	Employment effect start	Employment effect timeline
Lek	Sandoz	Internal restructuring	Chemical	250	2005.12.21		2006.12.31
Mercator		Other	Commerce	500	2005.05.23	2006.01.01	
ERA		Other	Commerce	100 - 150	2005.05.24		
Lesna TSP Radlje		Bankruptcy/Closure	Construction and woodworking	120	2005.07.19		
Tomos		Internal restructuring	Construction and woodworking	155	2005.07.25		
Ingrad		Bankruptcy/Closure	Construction and woodworking	180	2005.06.07	2005.06.08	
Iskraemeco		Internal restructuring	Electrical	100	2005.08.19		2005.12.31
Siteco	Siteco	Offshoring/ Delocalisation	Electrical	396	2005.09.21		2006.02.28
Vesna		Internal restructuring	Electrical	103 - 229	2005.11.26		
Nova Ljubljanska Banka		Internal restructuring	Financial services	119	2005.08.30		2005.12.31
Nova KBM		Merger/Acquisition	Financial services	173	2005.09.19		
Fructal		Internal restructuring	Food, beverage and tobacco	60	2005.10.07		2008.01.01
Droga Kolinska	Istrabenz	Merger/Acquisition	Food, beverage and tobacco	175 - 285	2005.08.02	2005.09.21	

Skupni projekt organizacij evropskih socialnih partnerjev *Raziskava o prestrukturiranju v novih državah članicah*

Steklarna Rogaška		Internal restructuring	Glass and cement	200	2005.09.12		
Gorenje	Gorenje Group	Internal restructuring	Metal and machinery	400	2005.12.23		
Public administration of the Republic of Slovenia		Internal restructuring	Public Sector	600	2005.09.30		2007.12.31
Paloma		Internal restructuring	Pulp and paper	500	2005.12.21		2009.01.01
Tekstina		Internal restructuring	Textiles and leather	60	2005.09.15		2005.09.30
Jutranjka		Bankruptcy/Closure	Textiles and leather	100	2005.07.05	2005.07.08	
Rasica		Internal restructuring	Textiles and leather	118	2005.08.30		2005.12.31
Lisca		Offshoring/ Delocalisation	Textiles and leather	120	2005.07.08		
Merinka		Bankruptcy/Closure	Textiles and leather	126	2005.07.14		
Trikon		Bankruptcy/Closure	Textiles and leather	150	2005.11.22		
Beti Konfekcija Crnomelj	Beti Metlika	Offshoring/ Delocalisation	Textiles and leather	180	2005.07.28		
Mura		Internal restructuring	Textiles and leather	230	2005.08.30		2005.12.31
Prevent Global		Offshoring/ Delocalisation	Textiles and leather	1000	2005.12.07		2008.12.31
Industrija usnja Vrhnika		Internal restructuring	Textiles and leather	180 - 654	2005.07.12		
Prevent	Skupina Prevent	Internal restructuring	Textiles and leather	285 - 428	2005.08.30		2005.12.31

Source: <http://www.emcc.eurofound.eu.int/erm/>

Planned job creations

Company	Group	Type of restructuring	Sector	Planned job creation	Announcement date	Employment effect start	Employment effect timeline
Hofer	Aldi Süd	Business expansion	Commerce	200	2005.05.11	2007.01.01	
Engrotus	Tus	Business expansion	Commerce	300	2005.09.19		
Hofer	Aldi Süd	Business expansion	Commerce	2500	2005.12.08	2006.01.01	
Steklarna Hrastnik - Skupina		Business expansion	Glass and cement	200	2005.06.13	2005.09.23	2008.06.15
Istrabenz Hoteli Portoroz	Istrabenz	Business expansion	Hotel, restaurant and catering	130	2005.08.26		2007.12.31
Sun Roller Adriatic	Sun Roller	Business expansion	Motor	100	2005.10.11		2008.10.11
SAPS	Schefenacker	Business expansion	Motor	120	2005.05.05	2005.06.30	
Adria Mobil		Business expansion	Motor	120	2005.10.07		
DaimlerChrisler/ Unior		Business expansion	Motor	150	2005.04.15	2005.06.21	
Carthago		Business expansion	Motor	150	2005.12.29		
Revoz	Renault	Business expansion	Motor	1200	2005.08.04		
Public administration of the Republic of Slovenia		Other	Public Sector	310	2005.08.05		2008.07.01
Grieshaber Transport+Logistik		Business expansion	Transport and storage	130	2005.05.12	2005.12.31	2006.12.31

Source: <http://www.emcc.eurofound.eu.int/erm/>

Annex 3: Case Study

We are working on the Gorenje holding as a case study of “good” restructuring practice. Gorenje was recommended by employer and employee organisations, as well as by other experts.

Annex 4

Interviewed persons

Social Partners

Name	Organisation and affiliation
Ms. Nina Globocnik Mr. Samo Hribar-Milic Ms. Maja Skorupan	UNICE ZDS: The Association of Employers of Slovenia
Mr. Marjan Ravnik Mr. Viljem Psenicny Mr. Dusan Bavec (and several others)	UEAPME OZS: Chamber of Craft of Slovenia
Ms. Metka Rokсандic	ETUC Sindicat-ZSSS: Association of Free Trade Unions Slovenia

Other interviewees

Name	Organisation and affiliation
Mr. Igor Antauer	Association of Employers for Craft Activities of Slovenia
Mr. Stefan Skledar	Institute of Macroeconomic Analysis and Development
Mr. Boro Jerabek Ms. Irena Vodopivec	Gorenje
Ms. Darja Vrhunc	Telecom Slovenije
Mr. Bojan Lap	Grabništvo Lap

Bibliography

Fajuc, L. Slovenia: Autumn Report 2005. Institute of Macroeconomic Analysis and Development, Ljubjana, 2005

Kovac, Z. – Kluzer F. – Kaizer A. The Main Challenges of the Slovenian Labor Market. In.: Funck, B. – Pizzati, L. Labor, Employment, and Social Policies in the EU Enlargement Process (Changing Perspectives and Policy Options). The World Bank, 2002

Kosk, J.- Fabian, J.- Prelovsek, D. –Tratnik, J. (editors) Monthly Bulletin. Bank of Slovenia, November 2005 www.bsi.si

Mrak, M. – Rojec, M. – Silva-Jáuregui, C. Slovenia (From Yugoslavia to the European Union). The World Bank, 2004

Pirher, S. - Kraigher, T. - Gerzina, S. - Kluzer F. Background study for the Employment Policy Review for Slovenia. National VET Observatory Slovenia, Ljubjana, 1999. www.ess.gov.si

STANOJEVIC, Miroslav. Social dialogue and EMU in Slovenia. V: Social dialogue and EMU in the candidate countries : Estonia, Hungary, Malta, Poland and Slovenia. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003, str. 93-112, graf. prikazi. [COBISS.SI-ID 22461533]

Zakelj, L. (editor) Slovenian Economic Mirror. Institute of Macroeconomic Analysis and Development. Ljubjana, December 2005.

Zakelj, L. (editor) Slovenian Economic Mirror. Institute of Macroeconomic Analysis and Development. Ljubjana, November 2005.

Annual Report. Bank of Slovenia, 2004 www.bsi.si

European Restructuring Monitor Quarterly. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2005 autumn www.emmcc.eurofound.eu.int/erm

Reform Programme for Achieving the Lisabon Strategy Goals. Republic of Slovenia, Ljubjana, October 2005

Slovenia - Current Economic Trends 2005-2006, Public Agency for Entrepreneurship and Foreign Investment Slovenia, 2005 www.pcmg.si

Slovenia Economic Trends 2005-2006 (Autumn Issue). Economic Outlook and Policy Services. Chamber of Commerce and Industry of Slovenia, Ljubjana, December 2005

Social Dialogue and Conflict Resolution in Slovenia. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004 www.zds.si

Strategic Goals of Labour Market Development up to 2006, employment policy and its implementation programmes. Government of the Republic of Slovenia, [1999] www.ess.gov.si

UMAR Info. Institute of Macroeconomic Analysis and Development, October 2005

World Bank EU 8. Quarterly Economic Report October 2005. Special Topic: Sustainability of Pension Systems in EU 8. World Bank, 2005 www.worldbank.org

World Bank EU 8. Quarterly Economic Report October 2005. Highlights of the Report. World Bank, 2005 www.worldbank.org

Za mednarodno konkurenčnost obrti in malega gospodarstva. Zahteve slovenske obrti 2005. Obrtna Zbornica Slovenije, Ljubljana, 2005

Acts:

Employment Relationships Act. No: 102-01/89-3/117 (2003)

Employment and Work of Aliens Act (ZZDT) No.: 001-22-125/00 (2000)

Newspaper Articles

Slovenia Leads EU in Layoffs, Trade Unionist Says, Slovenia Business Week, 2006.01.16

Mercator to Support Constitutional Court Review, Slovenia Business Week, 2005.12.27

ERM: Restructuring Major Cause of Unemployment in Slovenia, Slovenia Business Week, 2005.11.28

Textile Trade Union Expects 500 Layoffs by the End of 2005, Slovenia Business Week, 2005.10.10

Additional 109 Layoffs in Droga Kolinska, Slovenia Business Week, 2005.08.22

Droga Kolinska to Lay Off 140 Workers, Slovenia Business Week, 2005.07.11

Web pages

www.bsi.si

www.ess.gov.si

www.finance-on.net

www.gov.si/mddsz

www.gov.si/umar

www.qzs.si

www.mg-rs.si

www.ozs.si

www.pcmg.si

www.stat.si

www.zds.si

www.zsss.si